

CMD F
Thailand Capital Market
Development Fund

ดัชนีชี้วัดความพร้อม เพื่อการเกษียณปี 2566

จัดทำโดย คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CMDF
Thailand Capital Market
Development Fund

ดัชนีชี้วัดความพร้อม เพื่อการเกษียณปี 2566

รายชื่อคณะผู้วิจัย

ผศ.ดร. รัฐชัย ศีลาเจริญ
ผศ. นรงค์ฤทธิ์ อัครเรืองพิภพ
รศ.ดร. อนันต์ พิเสฏฐศาสตร์
ผศ.ดร. รุ่งเกียรติ รัตนปานชื่น
อ.ดร. ธนวิทย์ แซ่ซ้อ

1 ความสำคัญของการสร้างดัชนีวัดความพร้อมด้านเกษียณ ทำไมต้องมีดัชนีชี้วัดความพร้อมด้านสุขภาพ

ประเทศไทยถือเป็นประเทศกำลังพัฒนาประเภทแรก ๆ ของโลกที่ก้าวสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ (Complete Aged Society) ซึ่งหมายถึงประเทศที่มีประชากรสูงวัย (อายุ 65 ปีขึ้นไป) มากกว่าร้อยละ 14 ของจำนวนประชากรทั้งหมดในประเทศไทย การก้าวสู่สังคมสูงวัยในขณะที่ยังมีรายได้ต่อหัวของประชากรยังอยู่ในระดับต่ำทำให้เกิดความท้าทายมากมายต่อการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุของคนไทย ผลการศึกษาร่วมของ Mercer CFA Institute Global Pension Index 2023¹ ซึ่งศึกษาความพร้อมของระบบบำนาญใน 47 ประเทศ ครอบคลุมประเด็นความเสี่ยงของรายได้หลังเกษียณ (adequacy) ความยั่งยืนของระบบบำนาญ (sustainability) และการบูรณาการของระบบบำนาญ (integrality) พบว่าประเทศไทยมีคะแนนความพร้อมของระบบฯ อยู่ในกลุ่มรั้งท้าย โดยได้ 46.4 คะแนน (ค่าเฉลี่ยของ 47 ประเทศเท่ากับ 62.9 คะแนน) ต่ำกว่าประเทศเพื่อนบ้านใน

หลายมิติของการเกษียณอายุอย่างมั่นคง ผลของดัชนีสามารถนำไปใช้ได้หลากหลาย เช่น ในระดับองค์กรและภาครัฐ อาจนำไปใช้เพื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณ เพื่อให้ทราบถึงสถานะความพร้อมในการเกษียณของกลุ่มประชากร เพื่อระบุกลุ่มเป้าหมาย หรือเพื่อกำหนดแนวทางในการส่งเสริมความพร้อม เป็นต้น ในระดับของบุคคล ตัวเลขดัชนีจะช่วยให้คุณทราบว่าใครบ้างที่จุดอ่อนจุดแข็งของตนในการเตรียมการเพื่อเกษียณอายุ

กล่าวได้ว่า บุคคลที่มีความพร้อมในการเกษียณอายุคือ บุคคลที่สามารถใช้ชีวิตหลังเกษียณได้อย่างมั่นคง ซึ่งความมั่นคงนี้สะท้อนอยู่ในหลายมิติของการใช้ชีวิต ไม่ว่าจะเป็น ความมั่นคงทางการเงิน การสุขภาพที่ดีตามช่วงวัย ความมั่นคงทางอารมณ์ การสามารถใช้ชีวิตได้ในแบบที่วางแผนไว้ ฯลฯ ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้ว คณะผู้วิจัยเห็นว่าความมั่นคงทางการเงิน (financial readiness)

และความมั่นคงด้านสุขภาพ (health readiness) เป็น 2 ปัจจัยที่สำคัญที่จะนำไปสู่ความมั่นคงในด้านอื่น เช่น หากมีรายได้เพียงพอเพียงพอ ผู้เกษียณย่อมสามารถใช้ชีวิตได้ตามแผนกว้างไว้ ความมั่นคงทางการเงินและสุขภาพที่ดีย่อมส่งเสริมให้เกิดความมั่นคงทางอารมณ์ เป็นต้น

เพื่อวัดความพร้อมในการเกษียณอายุให้ครอบคลุมหลายมิติ ตัวชี้วัดจึงถูกพัฒนาขึ้นเป็นดัชนีแบบองค์รวม (composite index) ที่นำคะแนนความพร้อมหรือความมั่นคงใน 2 ด้านของการเกษียณมารวมกันด้วยวิธีการทางสถิติ โดยดัชนี NRII ที่ถูกสร้างขึ้นนี้จะครอบคลุมความมั่นคงทางการเงิน ซึ่งในที่นี้จะเรียกว่า Financial Readiness Index (F-RRRI) และความมั่นคงด้านสุขภาพ/คุณภาพชีวิต ซึ่งในที่นี้จะเรียกว่า Quality of Life Index (Q-RRRI)

วิธีการวัดความมั่นคงทางการเงินในอนาคตของบุคคลที่นิยมใช้กัน

คือ วัดจากระดับรายได้ ความมั่นคง และการลงทุนของบุคคลในปัจจุบัน แล้วพยากรณ์เป็นมูลค่าของความเสี่ยงในอนาคตเมื่อถึงวัยเกษียณเทียบกับจำนวนเงินที่พึงมีเพื่อให้เพียงพอต่อการเกษียณ ซึ่งในที่นี้จะเรียกการวัดแบบนี้ว่า ความเพียงพอทางการเงิน (financial adequacy) ถึงแม้ว่าตัวชี้วัดนี้จะมีความเสี่ยงที่ปรากฏ (objective measure) ค่อนข้างสูง และสามารถสะท้อนความเสี่ยงด้านผลตอบแทนของการลงทุนเข้าไปในตัวชี้วัดได้ แต่ช่วงขาดการสะท้อนถึงปัจจัยเชิงพฤติกรรมและทักษะทางการเงินของบุคคล รวมทั้งระดับการเข้าถึงและมีส่วนร่วมขององค์กรที่เกี่ยวข้อง ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นได้ทั้งปัจจัยเสี่ยงและปัจจัยเสริมในการทำให้บุคคลสามารถบรรลุเป้าหมายทางการเงินในอนาคตได้ ดังนั้นดัชนีชี้วัด F-RRRI จึงประกอบด้วย 4 ส่วนย่อย คือ

- Financial Adequacy
- Employer Enabler
- Financial Preparedness
- Financial Literacy

การวัดความมั่นคงด้านสุขภาพ/คุณภาพชีวิต หรือ Quality of Life Index

นอกจากจะวัดจากสถานะหรือภาวะสุขภาพของบุคคลแล้ว ยังควรให้ครอบคลุมไปถึงพฤติกรรมการใช้ชีวิต ทักษะและความรู้ด้านการรักษาสุขภาพ และการเข้าถึงบริการสาธารณสุขด้วย เพราะปัจจัยเหล่านี้ถือว่าเป็นได้ทั้งปัจจัยเสี่ยงและปัจจัยเสริมในการทำให้บุคคลสามารถบรรลุเป้าหมายด้านคุณภาพชีวิตในอนาคตได้ ดังนั้นดัชนีชี้วัด Q-RRRI จึงประกอบด้วย 4 ส่วนย่อย คือ

- State of Health
- Institution Enabler
- Health Preparedness
- Health Literacy

เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลสำหรับการสร้าง National Retirement Readiness Index (NRII) คณะผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามขึ้นให้ครอบคลุมความมั่นคงทางการเงินทั้ง 4 ส่วน และความมั่นคงด้านสุขภาพ/คุณภาพชีวิตทั้ง 4 ด้าน เพื่อให้ตัวอย่างรายบุคคลได้ตอบแบบสอบถาม แล้วนำมาคำนวณเป็นคะแนนในแต่ละส่วนและแต่ละด้านของผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละคน ทั้งนี้แบบสอบถามได้ผ่านการหาคุณภาพเครื่องมือแล้วก่อนนำมาใช้ โดยคุณภาพด้านเนื้อหาของแบบสอบถามผ่านการสอบทานโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการเงินและด้านสุขภาพ

¹ <https://www.mercer.com/insights/investments/market-outlook-and-trends/mercer-cfa-global-pension-index/>
² <https://thailand.unipia.org/th/news/คลังสมองวิจัยไทย-40>

2 วิเคราะห์ความท้าทายของระบบบำนาญในประเทศไทย

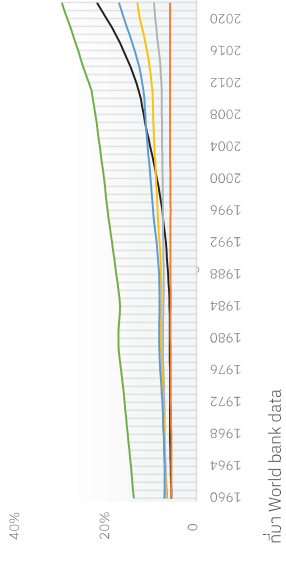
เมื่อทำการวิเคราะห์ที่อัตราส่วนประชากรระหว่างกลุ่มประชากรที่มีอายุมากกว่าหรือเท่ากับ 65 ปี เทียบกับกลุ่มประชากรที่อยู่ในวัยทำงาน (อายุ 15-64 ปี) ที่เรียกว่า Old Age Dependency Ratio จาก [รูป 1](#) จะพบว่าอัตราส่วนดังกล่าวได้เร่งตัวขึ้นอย่างมากจากจุดที่เพียงร้อยละ 7 ใน ค.ศ. 1990 มาเป็นร้อยละ 22 ใน ค.ศ. 2022 ซึ่งการเร่งตัวขึ้นดังกล่าวเพิ่งเกิดขึ้นในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา การเพิ่มขึ้นของ Age Dependency Ratio นี้สะท้อนให้เห็นว่าประชากรวัยทำงาน 4 คนจะต้องทำงานและจ่ายภาษีให้กับภาครัฐ เพื่อนำเงินบางส่วนมารองรับผู้เกษียณอายุ 1 คน ซึ่งถือเป็นอัตราที่ค่อนข้างสูง โดยระดับดังกล่าวอยู่ในระดับที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มประเทศรายได้ต่ำปานกลาง

Old Age Dependency Ratio ที่สูงในระดับดังกล่าวนี้ทำให้เกิดความกังวลเกี่ยวกับความยั่งยืนของระบบบำนาญในประเทศไทย โดยหากภาครัฐเลือกที่จะเพิ่มอัตราภาษีเรียกเก็บจากประชากรกลุ่มวัยทำงานเพื่อมาเลี้ยงดูผู้เกษียณอายุ จะส่งผลกระทบต่อ การเติบโตทางเศรษฐกิจผ่านการลดระดับการบริโภคของประชากรกลุ่มวัยทำงาน และลดแรงจูงใจในการทำงานหรือสร้างกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ได้

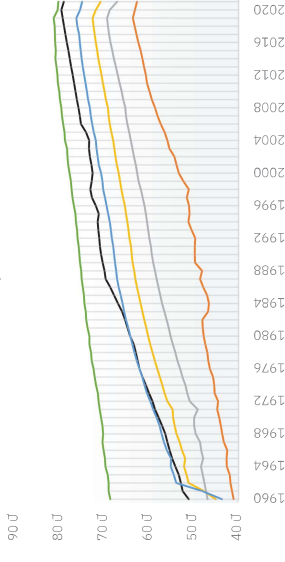
เร่งตัวขึ้นของ Age Dependency Ratio ในช่วง 30 ปีที่ผ่านมาทำให้เกิดจากปัจจัยสำคัญ 2 ด้านได้แก่

- 1) การเพิ่มขึ้นของอายุขัยเฉลี่ยของประชากรไทยที่มี การเติบโตอย่างต่อเนื่องในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา โดยอายุขัยเฉลี่ยแรกเกิดเติบโตจากเพียง 70 ปีใน ค.ศ. 1990 เป็น 79 ปีใน ค.ศ. 2021 หรือเป็นการเติบโตในอัตราเฉลี่ย 0.26 ปี ดังแสดงใน [รูป 2](#) ดังนั้นอีก 30 ปีข้างหน้าอายุขัยเฉลี่ยแรกเกิดของประเทศไทยมีแนวโน้มที่จะอยู่ในระดับ 85-90 ปีได้ ทำให้ช่วงระยะเวลาของการเกษียณที่ต้องหารายได้ มารองรับการใช้ช่ายยาวนานขึ้น
- 2) การลดลงของอัตราการเกิด โดยในอดีตอัตราการเกิดของประเทศไทยเคยอยู่สูงถึง 6 คนต่อผู้หญิง 1 คน ในช่วง ค.ศ. 1960 – 1970 ก่อนที่อัตราการเกิดจะลดลงอย่างมากเพราะมาตรการคุมกำเนิด ในช่วง ค.ศ. 1970 – 1990 จนทำให้อัตราการเกิดในประเทศไทยเหลือเพียง 1.5 คนต่อผู้หญิง 1 คน ใน ค.ศ. 2010 ซึ่งอัตราการเกิดดังกล่าวมีแนวโน้ม ลดน้อยลงอย่างต่อเนื่องจนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของ อัตราการเกิดในกลุ่มประเทศรายได้ต่ำแล้วดังแสดง ใน [รูป 3](#)

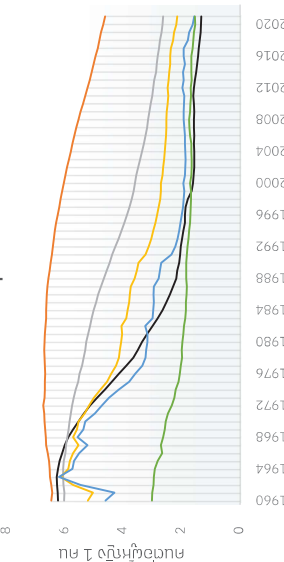
รูป 1 อัตราส่วน Old Age Dependency Ratio ในประเทศไทย และค่าเฉลี่ยของกลุ่มประเทศอื่นจำแนกตามรายได้

รูป 2 อายุขัยแรกเกิดของประเทศไทย และค่าเฉลี่ยของกลุ่มประเทศอื่นจำแนกตามรายได้

รูป 3 อัตราการเกิด (Fertility Rate) ของประเทศไทย และค่าเฉลี่ยของกลุ่มประเทศอื่นจำแนกตามรายได้

รูป 4 จำนวนประชากรไทย ในอนาคต

ปัจจัยดังกล่าวทำให้เกิดการคาดการณ์ว่า Old Age Dependency Ratio ในประเทศไทยปรับตัวสูงมากขึ้นในอนาคตจนทำให้สหประชาชาติได้มีการคาดการณ์ว่า จำนวนประชากรในประเทศไทยจะมีแนวโน้มสูงสุดในปี

ค.ศ. 2030 ที่ประมาณ 72 ล้านคน ก่อนที่จะค่อย ๆ ลด ลง ดังแสดงใน [รูป 4](#) หากภาครัฐไม่มีนโยบายที่ชัดเจน และ สัมฤทธิ์ผลในการกระตุ้นให้ครัวเรือนไทยมีลูกมากยิ่งขึ้น

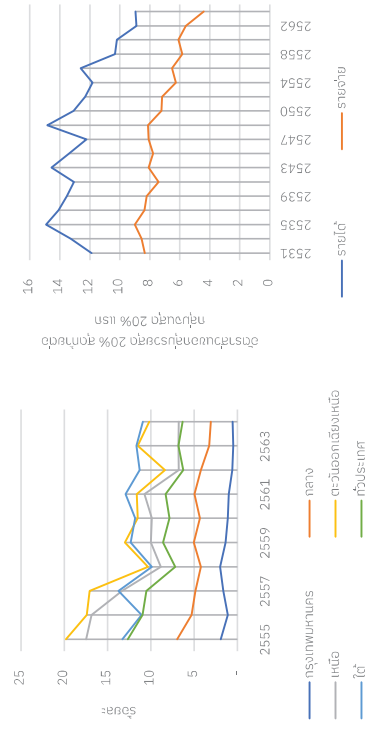
ถึงแม้โครงสร้างประชากรดังกล่าวจะสร้างปัญหาให้กับการออกแบบระบบเกษียณในประเทศไทย แต่สิ่งที่ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกในช่วงเวลาที่ผ่านมา คือการเปลี่ยนแปลงของระดับรายได้ และรายจ่าย ของประชากรแต่ละกลุ่มจนทำให้ระดับความเหลื่อมล้ำด้านรายได้อ่อนลงของไทยลดน้อยลง โดยหากวัดระดับความเหลื่อมล้ำด้วย Gini index จะพบว่าดัชนีดังกล่าวลดจากรดับมากกว่า 40 ในช่วงก่อน ค.ศ. 2000 มาสู่ระดับเพียง 35 ใน ค.ศ. 2021³ ซึ่งระดับความเหลื่อมล้ำดังกล่าวใกล้เคียงกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา อินเดีย และเวียดนาม

เพื่อให้เข้าใจสถานการณ์ของภาคครัวเรือนไทยเกี่ยวกับการก่อหนี้สิน คุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ และความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ในปัจจุบันอยู่ในระดับใด ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบข้อมูลเชิงบวกเกี่ยวกับสัดส่วนจำนวนประชากรที่ยากจน ที่มีแนวโน้มลดน้อย

ลงในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ดังแสดงในรูป 5 โดยประชากรที่ยากจนหมายถึงประชากรที่มีรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคต่ำกว่าเส้นความยากจนที่ไม่ปัจจุบันอยู่ที่ประมาณ 2,800 บาทต่อเดือน อย่างไรก็ตามสัดส่วนประชากรที่ยากจนยังมีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้มีสัดส่วนประชากรที่ยากจนสูงที่สุด

นอกจากนี้หากชีวิตความเหลื่อมล้ำระหว่างคนรวยและคนจน โดยพิจารณาจากที่อัตราส่วนของรายได้ หรือ รายจ่ายระหว่างกลุ่มคนรวยสุด 20% สูงท้าย และกลุ่มคนจนสุด 20% แรกดังแสดงใน รูป 5 ก็จะพบว่าอัตราส่วนด้านรายได้ลดน้อยลงจาก 12-15 เท่าเหลือเพียงประมาณ 9 เท่าเท่านั้น ในขณะที่อัตราส่วนด้านรายจ่ายนั้นลดต่ำลงเป็นเกือบ 4 เท่า สะท้อนให้เห็นว่าโดยเฉลี่ยในภาพใหญ่ทั้งประเทศ ครัวเรือนไทยที่ยากจนมีระดับคุณภาพชีวิตที่ใกล้เคียงคุณภาพชีวิตของครัวเรือนที่ร่ำรวยมากขึ้น

รูป 5 สัดส่วนประชากรที่ยากจนเมื่อวัดด้านรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค จำแนกตามภาคและพื้นที่ และอัตราส่วน รายได้/รายจ่าย ของกลุ่มรวยสุด 20% สุดท้ายต่อกลุ่มจนสุด 20% แรก

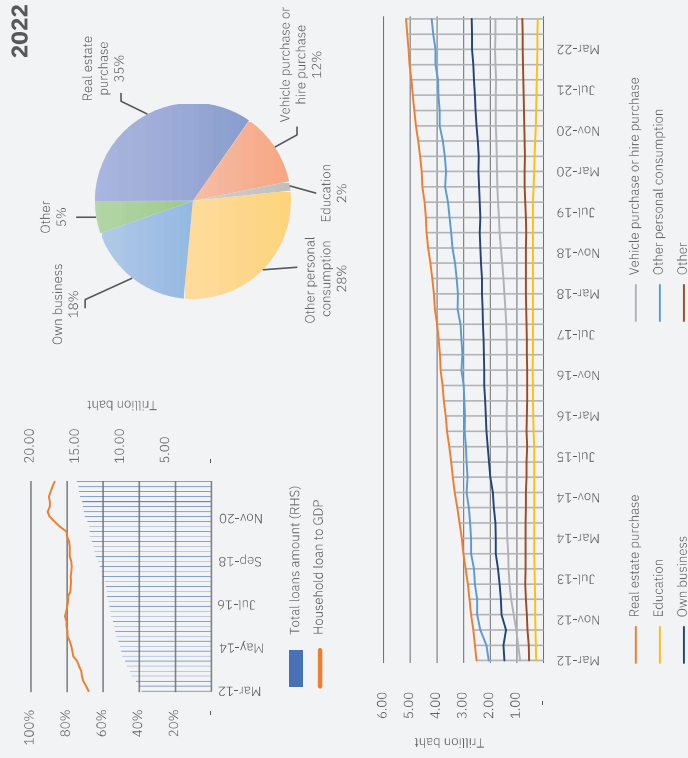

ที่มา สำนักงานสถิติแห่งชาติ

อย่างไรก็ตามปัจจัยหนึ่งที่ต้องมีการวิเคราะห์คือบทบาทการเป็นความเหลื่อมล้ำด้านรายได้/รายจ่ายระหว่างครัวเรือนที่รวยและครัวเรือนที่ยากจน คือระดับการถือครองหนี้สินของครัวเรือนในช่วงที่ผ่านมา เพราะความเหลื่อมล้ำด้านรายจ่ายที่ลดลงมากในช่วง 15 ปีที่ผ่านมาเช่นนี้ อาจเกิดจากความจำเป็นของครัวเรือนที่ยากจนในการใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคในระดับราคาที่สูงขึ้นเพราะภูมิภาคต่าง ๆ ได้ปรับเปลี่ยนเป็นสังคมเมืองมากขึ้น การใช้จ่ายดังกล่าวของครัวเรือนที่ยากจนเกิดขึ้นได้เพราะการก่อหนี้สินของครัวเรือน

ด้วยเหตุนี้มูลค่าหนี้ครัวเรือนทั้งระบบจึงเติบโตอย่างต่อเนื่องจนมีมูลค่ารวมเท่ากับประมาณ 14.9 ล้านล้านบาท หรือคิดเป็นประมาณร้อยละ 88 ของมูลค่า Gross Domestic Product (GDP) ดังแสดงในรูป 6 ซึ่งเป็นการเติบโตที่สร้างความกังวลและความท้าทายให้กับการดำเนินนโยบายด้านการเงินของธนาคารแห่งประเทศไทย เพราะการตัดสินใจปรับเปลี่ยนอัตราดอกเบี้ยนโยบายเพื่อควบคุมสภาพคล่องของเงินในระบบเศรษฐกิจอาจส่งผลให้เกิดภาวะหนี้เสียครั้งใหญ่ของหนี้ครัวเรือนไทยได้ โดยเฉพาะของหนี้ครัวเรือนในระบบของไทยที่มีสัดส่วนสูงที่สุดอยู่ที่การซื้ออสังหาริมทรัพย์และที่ดิน รองลงมาคือหนี้เพื่อการอุปโภคบริโภค และหนี้เพื่อการประกอบธุรกิจตามลำดับ

รูป 6 มูลค่าหนี้ครัวเรือนทั้งระบบ และประเภทของการกู้ยืม

ที่มา ธนาคารแห่งประเทศไทย

³ ข้อมูลจาก World bank database

ปัญหาด้านโครงสร้างประชากร และปัญหาเกี่ยวกับความสามารถในการสร้างรายได้เพื่อรองรับรายจ่ายของครัวเรือนไทย จึงทำให้เกิดความน่ากังวลว่าครัวเรือนไทยจะมีระดับการออมเพื่อเกษียณที่ไม่เพียงพอต่อการรองรับรายจ่ายที่เพิ่มขึ้นในช่วงเกษียณอายุ โดยหากวิเคราะห์ความสามารถของระบบบำนาญในต่างประเทศไทยสามารถสรุปได้เป็น 3 ประเด็นสำคัญได้แก่

- 1) ปัญหาด้านความครอบคลุมของระบบบำนาญสำหรับผู้ประกันตนกลุ่ม 2) ปัญหาด้านความเพียงพอของเงินออมรองรับการเกษียณอายุ และ 3) ปัญหาด้านแผนการลงทุนของกองทุนบำนาญประเภท

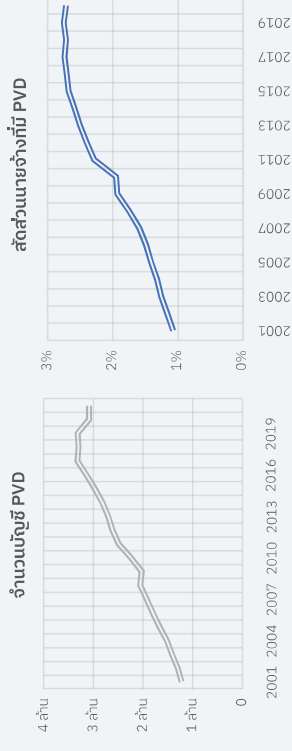
ต่าง ๆ ในประเทศไทยที่สามารถสร้างผลตอบแทนที่เพียงพอได้

ในส่วนของประเด็นด้าน**ความครอบคลุมของระบบบำนาญ**เป็น **รูป 7** แสดงให้เห็นว่าโครงสร้างระบบบำนาญในประเทศไทยยังไม่มีระบบที่รองรับประชากรกลุ่มวัยทำงานที่เป็นผู้ประกันตนอาชีพอิสระซึ่งประชากรกลุ่มนี้มีเพียงระบบที่เป็นภาคสมัครใจเท่านั้น ได้แก่ประกันสังคมมาตรา 39/40 หรือกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) หรือการออมผ่านกองทุนรวมเพื่อการเกษียณอายุ (RMF) เท่านั้น

รูป 7 โครงสร้างระบบบำนาญในประเทไทย

	Government Employees	SOE + Independent Agency Employees	Private Employees / Formal Sector	Self-employed / Informal Sector
Pillar 1 Protecting against poverty lines	<ul style="list-style-type: none"> • Old civil service pensions • Pensions organized by local authorities 	<ul style="list-style-type: none"> • Pensions or lump sum organized by SOEs or independent agencies 		
Pillar 2 Mandatory occupational pension schemes	<ul style="list-style-type: none"> • Government Pension Fund (GPF) 	Old age allowance	Social Security Fund (Article 30)	
Pillar 3 Voluntary occupational pension schemes		Provident Fund (PVD)		<ul style="list-style-type: none"> • Social Security Fund (Article 39/40) • National Saving Fund (NSF)
Pillar 3 Voluntary personal saving	Retirement Mutual Fund (RMF) / Super Saving Fund (SSF) / Insurance life annuity products			

รูป 8 จำนวนบัญชีของกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ และสัดส่วนของนายจ้างที่เสนอกองทุนสำรองเลี้ยงชีพให้กับลูกจ้าง

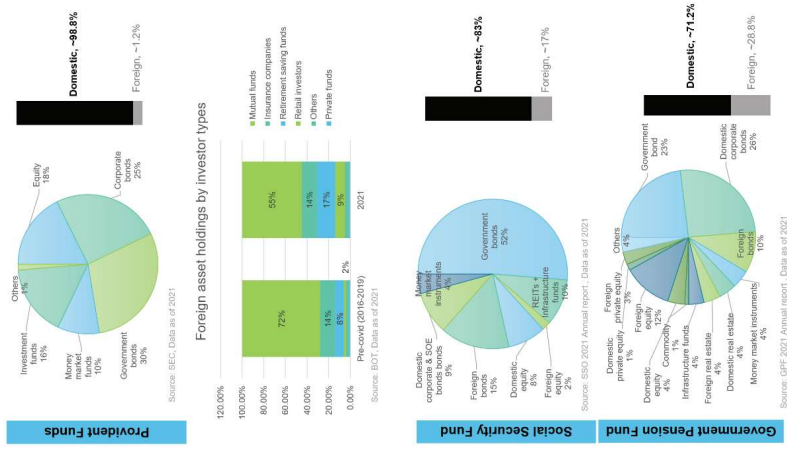

ที่มา: AIMC

เนื่องจากระบบการออมเหล่านี้เป็นภาคสมัครใจ จึงทำให้อัตราการครอบคลุมอยู่ในระดับที่ต่ำมาก ยกตัวอย่างเช่นจำนวนสมาชิกของผู้ประกันตนมาตรา 39/40 ที่อยู่ต่างประเทศ 5.3 ล้านคน และมีอัตราส่วนความครอบคลุมเพียงร้อยละ 25.7 ของจำนวนประชากรในวัยทำงานที่เป็นแรงงานแอกระบบหรือไม่มีงานทำประมาณ 20.6 ล้านคนเท่านั้น ในขณะที่กองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) นั้นมีสมาชิกเพียง 2.4 ล้านคนหรือคิดเป็นอัตราส่วนความครอบคลุมที่ร้อยละ 11.6 ดังนั้นจึงมีประชากรไทยในวัยทำงานที่เป็นแรงงานแอกระบบหรือไม่มีงานทำที่ไม่อยู่ในระบบการออมที่ภาครัฐเสนอถึงประมาณ 12.9 ล้านคนหรือคิดเป็นร้อยละ 63

ยิ่งไปกว่านั้น หากวิเคราะห์ที่ประชากรกลุ่มแรงงานในระบบซึ่งในปัจจุบันมีประชากรในกลุ่มนี้ประมาณ 18.1 ล้านคน สามารถแบ่งออกเป็นประชากรที่เป็นข้าราชการจำนวน 1.68 ล้านคนและประชากรที่ทำงานในองค์กรของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจประมาณ 500,000 คน และจำนวนแรงงานในระบบที่ทำงานในภาคเอกชนอีกประมาณ 16 ล้านคน โดยข้อมูลจาก AIMC พบว่าจำนวนบัญชีกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ (PVD) มีอยู่ที่เพียง 3 ล้านบัญชีเท่านั้น ซึ่งคิดเป็นเพียงร้อยละ 20 ของจำนวนแรงงานระบบที่ทำงานอยู่ในองค์กรของรัฐและภาคเอกชน หากวิเคราะห์ที่ความครอบคลุมของ PVD ในมิติของนายจ้าง **รูป 8** แสดงให้เห็นว่า มีนายจ้างเพียงร้อยละ 2.7 เท่านั้นที่มีการจัดตั้งกองทุนสำรองเลี้ยงชีพให้กับลูกจ้างของตนเอง

สัดส่วนการลงทุนของกองทุนเกษียณ เพื่อเกษียณของไทย

ระบบบำนาญในประเทศไทยที่สร้างมั่นคงด้านรายได้ภายหลังเกษียณอายุที่ค่อนข้างแข็งแกร่งมีเพียงระบบบำนาญภาครัฐสำหรับข้าราชการเท่านั้น เพราะเป็นระบบที่ผู้เกษียณอายุจะได้รับเงินบำนาญจากภาครัฐประมาณร้อยละ 60 ของเงินเดือนเดือนสุดท้าย และหารวมกับมูลค่าเงินก่อนจาก กบข. ก็จะสามารถทำให้มีอัตราส่วนการทดแทนรายได้หลังเกษียณอายุที่สูงกว่าร้อยละ 70 ได้

ในส่วนของความสามารถในการสร้างผลตอบแทนของกองทุนเกษียณของประเทศไทย จะพบว่าในปัจจุบันแผนการลงทุนของกองทุนการออมต่าง ๆ ยังคงมีแผนการลงทุนที่ไม่เหมาะสม มีระดับความเสี่ยงที่ค่อนข้างต่ำ และไม่สามารถสร้างผลตอบแทนที่เพียงพอสำหรับการเกษียณได้ กล่าวคือ การลงทุนของกองทุนการออมเพื่อการเกษียณอายุในประเทศไทยส่วนใหญ่ยังกระจุกตัวอยู่ในหลักทรัพย์ประเภทตราสารหนี้เป็นหลัก ดังแสดงใน รูป 9 โดยกองทุนประกันสังคมที่มีสัดส่วนการลงทุนในตราสารหนี้สูงถึงร้อยละ 80 และลงทุนในหลักทรัพย์ทางเลือกในสัดส่วนที่ต่ำมาก นอกจากนี้ กองทุนสำรองเลี้ยงชีพและกองทุนบำนาญข้าราชการยังมีการลงทุนในสินทรัพย์เสี่ยงประมาณร้อยละ 30 และร้อยละ 40 ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม หลายกองทุนได้พยายามเพิ่มสัดส่วนการลงทุนในสินทรัพย์ทางเลือกและหลักทรัพย์ต่างประเทศ

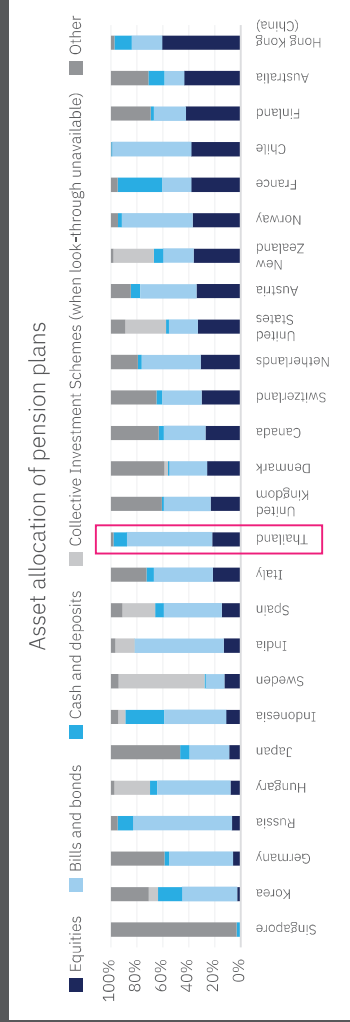
ประกันสังคม เงินบำนาญมีอีกจะสามารถครอบคลุมค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในปัจจุบันของผู้เกษียณอายุในประเทศไทย ถึงแม้ว่าในอนาคตจะมีเงินเดือนสูงสุดที่ใช้ในการคำนวณเงินบำนาญจะปรับสูงขึ้นจาก 15,000 บาทต่อเดือนเป็น 23,000 บาทต่อเดือนภายใต้ พ.ศ. 2573 มูลค่าเงินบำนาญที่ได้รับก็ยังถือว่าไม่สามารถครอบคลุมค่าใช้จ่ายค่าตัวที่จะเกิดขึ้นในอีก 20-30 ปีข้างหน้าได้เพราะหากผู้เกษียณมีระดับรายจ่ายหลังเกษียณที่ประมาณ 20,000 บาทต่อเดือนในปัจจุบัน ในอนาคตรายจ่ายดังกล่าวจะสูงขึ้นเป็นประมาณ 30,000 บาทต่อเดือนตามอัตราเงินเฟ้อที่ประมาณร้อยละ 2 ต่อปี หากแรงงานในระบบเป็นสมาชิกกองทุนสำรองเลี้ยงชีพร่วมด้วย อาจได้รับมูลค่าเงินก้อนจากกองทุนสำรองเลี้ยงชีพประมาณ 6-7 ล้านบาท ณ วันเกษียณอายุ (ภายใต้สมมติฐานของเงินเดือน 50,000 บาทในอายุ 35 ปี อัตราการเติบโตของเงินเดือนเท่ากับ 4% ต่อปี อัตราผลตอบแทนจากการลงทุน 4% ต่อปี และอัตราเงินสะสมและสมทบรวมเท่ากับ 15% ต่อปี) มูลค่าเงินก้อนนี้หากคำนวณเป็นเงินบำนาญเฉลี่ยต่อเดือนที่มีการپردำเนินเรื่องอัตราการตายและมูลค่าของเงินตามกาลเวลาได้เท่ากับประมาณ 30,000 บาทต่อเดือน ซึ่งอาจทำให้แรงงานในระบบสามารถมีรายได้รองรับการใช้ภายในระดับพอเพียงเท่านั้น

ในส่วนของการประเมินที่เกี่ยวกับความเพียงพอของรายได้หลังเกษียณอายุนั้นพบว่าหากเป็นแรงงานเอกระบบที่ไม่ได้สมัครใจเป็นสมาชิกของกองทุนประกันสังคมหรือกองทุนการออมแห่งชาติ จะมีเงินใช้ยามเกษียณอายุจากเบี้ยยังชีพชราภาพเท่านั้น แรงงานนอกระบบเหล่านี้จะต้องออมเอง ซึ่งคาดว่ามีกรอบเพิ่มเติมในกองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ หรือออมผ่านผลิตภัณฑ์ประกันบำนาญและประกันชีวิตสะสมทรัพย์ที่ค่อนข้างน้อย

หากแรงงานนอกระบบเหล่านี้เป็นสมาชิกกองทุนประกันสังคมมาตรา 40 อาจได้รับเงินบำนาญเพิ่มเติมจากกองทุนประกันสังคมสูงสุดที่ 2,400 บาทต่อเดือน หรือหากแรงงานนอกระบบเลือกที่จะเป็นสมาชิกกองทุนการออมแห่งชาติ เงินบำนาญหลังเกษียณอายุสูงสุดน่าจะอยู่ที่ประมาณ 3,000-5,000 บาทต่อเดือน (ภายใต้สมมติฐานที่มีการออมเท่ากับ 12,000 บาทต่อปีและอัตราผลตอบแทนเท่ากับร้อยละ 2 ต่อปี) ซึ่งทำให้ผลรวมของเงินใช้ยามเกษียณอยู่ที่ไม่เกิน 5,000 บาทต่อเดือน ตัวอย่างดังกล่าวที่ว่าซ้ำมากเมื่อเทียบกับค่าเฉลี่ยค่าใช้จ่ายของผู้เกษียณอายุที่ประมาณ 6,000 บาทต่อเดือนที่สำรวจโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ

ทั้งนี้ ในส่วนของแรงงานในระบบที่เป็นสมาชิกกองทุนประกันสังคมจะได้รับเงินบำนาญสูงสุดที่ 7,500 บาทต่อเดือน หากมีการส่งเงินอย่างน้อย 35 ปีเข้าสู่กองทุน

รูป 10 สัดส่วนการลงทุนในหลักทรัพย์ต่าง ๆ ของกองทุนการออมเพื่อการเกษียณในต่างประเทศ

ที่มา: ธนาคาร OECD

ยิ่งไปกว่านั้น การลงทุนของกองทุนรวมเพื่อการเกษียณเหล่านี้จะมีการลงทุนที่กระจุกตัวอยู่ในหลักทรัพย์ภายในประเทศ โดยมีการลงทุนในต่างประเทศเพียงประมาณร้อยละ 30 สำหรับกองทุนบำนาญส่วนบุคคล และร้อยละ 1 ร้อยละ 17 สำหรับกองทุนสำรองเลี้ยงชีพเท่านั้น อย่างไรก็ตามได้เริ่มเห็นแนวโน้มที่มีการลงทุนในต่างประเทศที่เพิ่มมากขึ้นสำหรับกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ แต่ยังคงใช้ระยะเวลาอีกพักหนึ่งที่คณะกรรมการกองทุนและสมาชิกจะตัดสินใจลงทุนในต่างประเทศในสัดส่วนที่มีสำคัญเพื่อการกระจายความเสี่ยง

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาสัดส่วนการลงทุนฯ ของประเทศไทยเปรียบเทียบกับสัดส่วนการลงทุนของกองทุนการออมเพื่อการเกษียณในต่างประเทศได้แสดงให้เห็นถึงรูปแบบที่ 10 ซึ่งพบว่า กองทุนการออมเพื่อการเกษียณของกลุ่มประเทศพัฒนาแล้วส่วนใหญ่มีการลงทุนในหุ้นเฉลี่ยสูงกว่าร้อยละ 30 และยังมีมีการลงทุนในหลักทรัพย์อื่นซึ่งอาจรวมถึงหลักทรัพย์ทางเลือกในสัดส่วนค่อนข้างสูง ในขณะที่ประเทศไทยส่วนใหญ่เน้นการลงทุนไปลงทุนในตราสารหนี้และตราสารเงินเป็นส่วนใหญ่

สาเหตุหนึ่งของการมีสัดส่วนลงทุนในหลักทรัพย์เสี่ยงในระดับต่ำ เกิดจากข้อบังคับของกฎหมายที่มีการกำหนดสัดส่วนการลงทุนสูงสุดสำหรับหลักทรัพย์เสี่ยง

3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลการสำรวจปี 2566 และโครงสร้างกลุ่มตัวอย่างที่เก็บมาได้

เคลื่อนเกินกว่าค่าความคลาดเคลื่อนที่กำหนดไว้เป็นหลักการข้างต้น ด้วยเหตุนี้การกำหนดขนาดตัวอย่างจะคำนวณให้บวกเพิ่มอีก 50% ของขนาดตัวอย่างที่คำนวณได้เบื้องต้นสำหรับการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายเชิงชั้น

ขนาดตัวอย่างจากวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้น (จากสูตรการกำหนดขนาดตัวอย่าง) เพื่อให้ค่าประมาณค่าเฉลี่ยมีความพร้อมเพื่อการกระจายของประชากรไทยจากตัวอย่างแตกต่างไปจากค่าเฉลี่ยที่มีความพร้อมเพื่อการกระจายของประชากรไทยจากทั้งประชากรไม่เกิน 0.5 คะแนน ด้วยความเชื่อมั่น 95% และกระจายขนาดตัวอย่างชั้น (กฎปกติ) ด้วยวิธีการกระจายตามขนาดประชากรชั้น (Proportional Allocation)

ขนาดตัวอย่าง (n) คำนวณจาก⁵

$$n = \frac{n_0}{1 + \frac{n_0}{N}} \quad \text{โดยที่ } n_0 = \frac{\sum_{h=1}^H W_h S_h^2}{\left(\frac{d}{t}\right)^2}$$

เมื่อ W_h คือ น้ำหนักของชั้น n_0 คือ ค่ารวมจากขนาดประชากรในชั้น d คือ ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้

S^2 คือ ความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยรวมเพื่อการกระจายของประชากร (ข้อมูลทางสำรวจค่าเฉลี่ยรวมเพื่อการกระจายของประชากรไทย ในปี 2564) ในชั้น t คือ ความแตกต่างระหว่างค่าประมาณค่าเฉลี่ย

ชั้น t คือ ค่าตัวแปรสุ่มปกติมาตรฐานที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ในที่นี้คือ 1.96 ผลการคำนวณการกำหนดขนาดตัวอย่างสามารถแสดงได้ถึง ตาราง 1

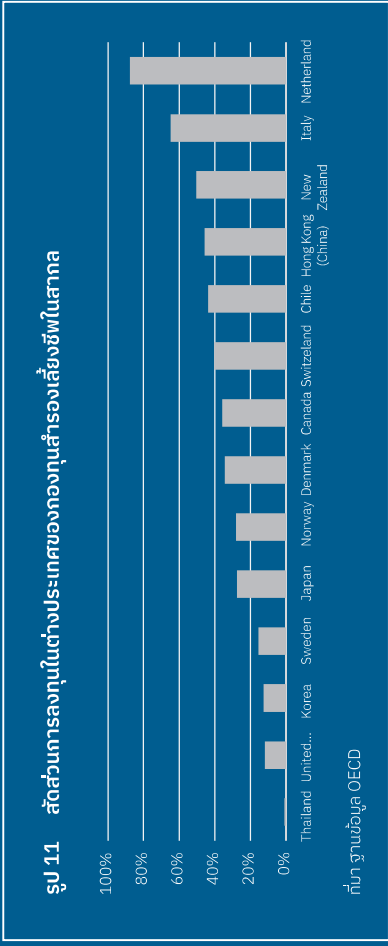
ประชากรเป้าหมายสำหรับการสำรวจเพื่อสร้างดัชนีความพร้อมด้านการเกษียณ คือ ประชาชนสัญชาติไทย ผู้ที่ยังไม่เกษียณอายุหรือมีอายุตั้งแต่ 18 ปี ถึง 59 ปี ซึ่งปัจจุบันมีจำนวน 40,024,181 คน อ้างอิงจากข้อมูลกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ปี พ.ศ. 2564⁴

โดยวิธีการในการสุ่มตัวอย่างจะเป็นการสุ่มจากกลุ่มประชากรผู้มีสัญชาติไทยอายุตั้งแต่ 18 ปี ถึง 59 ปี ที่ถูกเลือกมาเป็นตัวแทนประชากร การสุ่มตัวอย่างที่เลือกใช้คือ การสุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling) โดยจะแบ่งประชากรออกเป็น 5 ชั้น ตามภูมิภาค ได้แก่

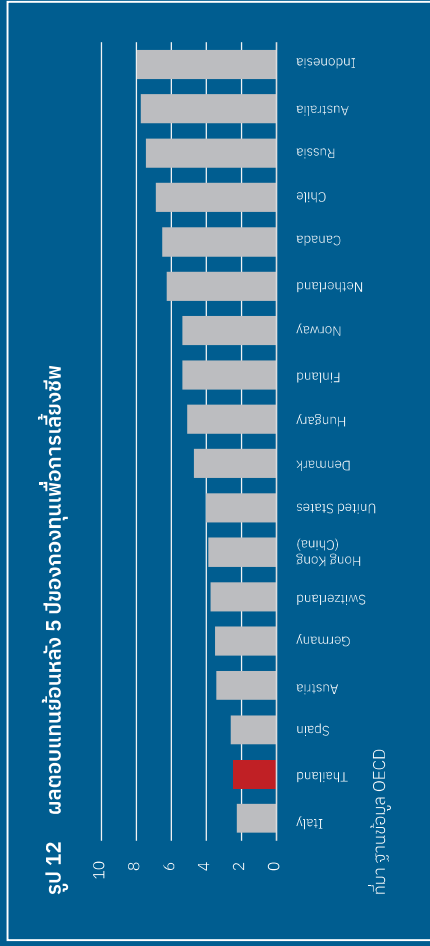
- ชั้นปีที่ 1 กรุงเทพมหานคร
- ชั้นปีที่ 2 ภาคกลาง
- ชั้นปีที่ 3 ภาคเหนือ
- ชั้นปีที่ 4 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- ชั้นปีที่ 5 ภาคใต้

การสุ่มเลือกหน่วยตัวอย่างในแต่ละชั้นจะเป็นการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) โดยกระจายการสำรวจไปยังจุดต่าง ๆ เช่น จังหวัด ตัวอย่าง และพื้นที่ตัวอย่าง ตามที่กำหนด โดยมีเกณฑ์การเลือกหน่วยพื้นที่สำรวจให้สอดคล้องกับการได้มาซึ่งตัวอย่างที่กระจายไปอาชีพ 6 อาชีพ (ข้าราชการ/พนักงานเจ้าหน้าที่หน่วยในกำกับของรัฐ พนักงานรัฐวิสาหกิจ เจ้าของกิจการ อาชีพอิสระ พนักงานบริษัทเอกชน และลูกจ้าง/รับจ้าง) กระจายตามอายุ 4 ช่วงอายุ (18 ปี – 29 ปี, 30 ปี – 39 ปี, 40 ปี – 49 ปี, และ 50 – 59 ปี) และกระจายตามเพศ (เพศชายและเพศหญิง) สำหรับการกำหนดขนาดตัวอย่างจะยึดหลักการกำหนดขนาดตัวอย่างสำหรับการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายเชิงชั้น (Stratified Random Sampling) แต่เนื่องจากข้อจำกัดที่เป็นการเข้าถึงข้อมูลบัญชีรายชื่อประชากร ทำให้จำเป็นต้องเลือกใช้การสุ่มตัวอย่างแบบสะดวกเข้ามาดำเนินการจริง โดยการสุ่มหน่วยตัวอย่างดังกล่าวจะไม่เป็นการสุ่มที่แท้จริง และอาจทำให้ผลสำรวจคลาด

หากเปรียบเทียบสัดส่วนการลงคะแนนในต่างประเทศของการออกเพื่อเกษียณในประเทศไทยกับภูมิภาคเดียวกันในต่างประเทศพบว่า ประเทศอื่นมีการลงคะแนนในส่วนที่ค่อนข้างมาก โดยมากกว่าร้อยละ 20 ของมูลค่าสิทธิการพิชิตรวมของกองทุนดังแสดงใน [รูป 11](#)

การระงับตัวของการลงคะแนนในตราสารหนี้และตราสารทุนกับการลงคะแนนที่ระงับตัวในประเทศ นับเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผลการดำเนินการของกองทุนเพื่อการเกษียณอายุมีอัตราผลตอบแทนที่ค่อนข้างต่ำในช่วง 5 ปีที่ผ่านมาเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นดังแสดงใน [รูป 12](#)

จากประเด็นความท้าทายของระบบบำนาญเหี่ยวบ้านในประเทศไทย จึงทำให้การชีวิตด้วยความพร้อมเพื่อการเกษียณของประเทศไทยมีความสำคัญ เพราะประเทศไทยมีความจำเป็นที่จะต้องพึ่งตนเอง และตระหนักว่าตนเองจะต้องคิดค้นหาแนวทางในการออมเพื่อเกษียณ และการเลือกแผนการลงทุนที่เหมาะสม

⁴ อ้างอิงจากเว็บไซต์สำนักงานสถิติแห่งชาติ <http://statbi.nso.go.th/sector/page/sector/hh/01.aspx>
⁵ สูตรการคำนวณขนาดตัวอย่างข้างต้น จาก William G. Cochran, Sampling Techniques (third edition), หน้า 105

ตาราง 2 ขนาดตัวอย่างรายจังหวัดในแต่ละชั้นภูมิ (ภูมิภาค)

ภาค	จังหวัด	ขนาดตัวอย่าง	การกระจายหน่วยตัวอย่าง
กรุงเทพมหานคร	กรุงเทพมหานคร	203	 <p>กระจาย 6 กลุ่มอาชีพ 4 ช่างอายุ และ แพทต่างๆ กับ</p>
	ภาคกลาง	214	
ภาคกลาง	213		
ภาคกลาง	213		
ภาคเหนือ	210		
ภาคเหนือ	209		
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	207		
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	207		
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	207		
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	206		
ภาคใต้	172		
ภาคใต้	171		
รวม	2,432		

ตาราง 3 เปรียบเทียบขนาดตัวอย่างระหว่างขนาดตัวอย่างที่ได้จากการลงพื้นที่สำรวจจริง และขนาดตัวอย่างตามแผนการสุ่มตัวอย่าง

ชั้นภูมิ (h)	จำนวนที่ได้	จำนวนตามแผน	อัตราบรรลุความสำเร็จ ด้านขนาดตัวอย่าง (ร้อยละ)
ชั้นภูมิที่ 1 กรุงเทพมหานคร	209	203	103.0
ชั้นภูมิที่ 2 ภาคกลาง	615	640	96.1
ชั้นภูมิที่ 3 ภาคเหนือ	404	419	96.4
ชั้นภูมิที่ 4 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	831	827	100.5
ชั้นภูมิที่ 5 ภาคใต้	405	343	118.1
ผลรวม	2,464	2,432	101.3

หมายเหตุ : ขนาดตัวอย่างที่ได้เป็นเฉพาะที่ผ่านกระบวนการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลแล้ว

คะแนนพร้อมเพื่อการเทียบอายุของประชากรไทยจากตัวอย่าง มีความแตกต่างกับค่าเฉลี่ยคะแนนพร้อมเพื่อการเทียบอายุของประชากรไทยประมาณ 0.5 คะแนน ด้วยความมั่นใจ 95% และช่วยลดความคลาดเคลื่อนของค่าประมาณค่าเฉลี่ยคะแนนพร้อมเพื่อการเทียบอายุของประชากรไทย ที่ได้จากตัวอย่างอันเนื่องมาจากปัญหา design effect ได้ตามแผนที่วางไว้

จาก ตาราง 3 พบว่าอัตราบรรลุความสำเร็จด้านขนาดตัวอย่างสูงกว่าร้อยละ 100 ในชั้นภูมิ กรุงเทพมหานคร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และภาพรวม สะท้อนภาพว่าขนาดตัวอย่างเป็นไปตามที่วางแผนไว้ แต่ในชั้นภูมิภาคเหนือ และภาคกลาง อัตราบรรลุความสำเร็จด้านขนาดตัวอย่าง ต่ำกว่าร้อยละ 100 เล็กน้อย เนื่องมาจากมีข้อมูลบางส่วนถูกตัดออกจากการวิเคราะห์ด้วยเหตุค่าตอบไม่สมบูรณ์

ตาราง 1 ค่าตัวแปรที่ใช้ในการกำหนดขนาดตัวอย่างการสำรวจ

ชั้นภูมิ (h)	ขนาดประชากร ชั้นภูมิ (N _h)	น้ำหนัก ชั้นภูมิ (W _h)	เบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าตั้งต้นความพร้อม+ ปี 64 (S _h)	W _h * S _h ²
กรุงเทพมหานคร	3,338,694	8.34%	10.26	8,7862
ภาคกลาง	10,525,336	26.30%	10.80	30,6821
ภาคเหนือ	6,899,312	17.24%	9.67	16,4334
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	13,616,015	34.02%	10.52	37,6206
ภาคใต้	5,644,824	14.10%	9.33	12,2697
รวม	40,024,181	100.00%		105,4919

จากข้อมูลข้างต้น สามารถสรุปผลการกำหนดขนาดตัวอย่างได้ว่า

$$n_0 = \frac{\sum_{h=1}^H W_h S_h^2}{1 + \frac{n_0}{N}} = 1,621.0309 \text{ และ } n = \frac{n_0}{1 + \frac{n_0}{N}} = 1,621$$

ทำให้ขนาดตัวอย่างเป้าหมายคิดเป็นจำนวน 1,621 + 50% = 2,432 คน โดยจะกระจายขนาดตัวอย่างลงชั้นภูมิ ภูมิภาคต่างๆ ได้ดังนี้

กรุงเทพมหานคร	ขนาดตัวอย่าง 203 คน	(2432 x 0.0834)
ภาคกลาง	ขนาดตัวอย่าง 640 คน	(2432 x 0.2630)
ภาคเหนือ	ขนาดตัวอย่าง 419 คน	(2432 x 0.1724)
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ขนาดตัวอย่าง 827 คน	(2432 x 0.3402)
ภาคใต้	ขนาดตัวอย่าง 343 คน	(2432 x 0.1410)

จากข้อมูลขนาดตัวอย่างเป้าหมายในแต่ละภูมิภาค คณะผู้วิจัยได้สุ่มจังหวัดตัวอย่างในแต่ละภูมิภาคด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยมีเงื่อนไขว่าจังหวัดที่สุ่มต้องไม่มีพื้นที่ติดกัน ได้ดัง ตาราง 2

ในส่วนของวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลกระจายทุกภูมิภาคของประเทศไทย คือ กรุงเทพฯและภาคต่างๆ โดยกรุงเทพฯ กำหนดลงพื้นที่สำรวจ 8 เขตเป็นฝั่งพระนคร 6 เขตและฝั่งธนบุรี 2 เขต สำหรับภาคอื่นๆ ลงพื้นที่สำรวจในจังหวัดตัวอย่าง และในแต่ละจังหวัดตัวอย่างจะลงพื้นที่อำเภอเมือง (กระจายทั่วทั้งอำเภอเมือง) ใน การลงพื้นที่สำรวจในอำเภอเมือง จะยึดศูนย์กลางราชการเป็นพื้นที่ 1 และจะสุ่มพื้นที่ที่เหมาะสมจากหมู่บ้านตามอาชีพต่างๆ ที่กำหนดไว้ โดยจะครอบคลุม

พื้นที่ทางทิศเหนือ ทิศตะวันออก ทิศตะวันตก และทิศใต้ เป็นพื้นที่ในลำดับ 2-5 และให้มีการกระจายการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งในย่านธุรกิจการค้า ศูนย์ราชการ สถานที่ทำงาน และบ้านพักอาศัย (ในพื้นที่ดังกล่าวนี้จะรวมถึงตลาดสด ตลาดนัด แผงลอย ร้านข้างถนน ร้านขายของชำ ต่างๆรวมอยู่ด้วย) ภายหลังจากการเก็บตัวอย่างได้ขนาดตัวอย่างที่เก็บได้จริงจากการลงพื้นที่ที่สำรวจเท่ากับ 2,464 คน สูงกว่าที่วางแผนไว้ ดังแสดงในตาราง 3 จึงมั่นใจได้ว่าค่าเฉลี่ย

ตาราง 4 จำนวนและร้อยละ ผู้มีอายุ ในช่วงอายุต่าง ๆ ของตัวอย่าง

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
18-29 ปี	626	25.4
30-39 ปี	664	26.9
40-49 ปี	638	25.9
50-59 ปี	536	21.8
รวม	2,464	100.0

ตาราง 5 จำนวนและร้อยละ

จำแนกตามเพศของตัวอย่าง

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	1,164	47.2
หญิง	1,300	52.8
รวม	2,464	100.0

ตาราง 6 จำนวนและร้อยละ

จำแนกตามอาชีพของตัวอย่าง

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
ข้าราชการ / พนักงานเจ้าหน้าที่	420	17.0
หน่วยงานในกำกับรัฐ		
เจ้าของกิจการ	386	15.7
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	406	16.5
พนักงานบริษัทเอกชน	411	16.7
ลูกจ้าง / รับจ้าง	411	16.7
อาชีพอิสระ	415	16.8
อื่นๆ	15	0.6
รวม	2,464	100.0

จากผลสำรวจพบว่า ผู้เข้าร่วมแบบสอบถามกระจายกันไปใน 4 ช่วงอายุดังแสดงในตาราง 4 ผู้เข้าร่วมตามแบบสำรวจจำนวนสูงสุด อายุ 30-39 ปี ร้อยละ 26.9 รองลงมาคือ อายุ 40-49 ปี ร้อยละ 25.9 อายุ 18-29 ปี ร้อยละ 25.4 และร้อยละ 50-59 ปี ร้อยละ 21.8 แผนการสำรวจต้องการผู้เข้าร่วมแบบสอบถามใน 4 ช่วงอายุในสัดส่วนที่ใกล้เคียง ผลที่ได้ถือว่าใกล้เคียงไปตามวางแผน

นอกจากข้อมูลตัวอย่างจากผลสำรวจชี้ให้เห็นว่า ผู้เข้าร่วมแบบสอบถามกระจายไปยังเพศชายและหญิงในสัดส่วนที่แตกต่างกันมาก โดยที่ผู้เข้าร่วมแบบสอบถามจำนวนสูงสุดเป็นเพศหญิงร้อยละ 52.8 สูงกว่าเพศชายที่มีร้อยละ 47.2 ดังแสดงในตาราง 5 แผนการสำรวจต้องการผู้เข้าร่วมแบบสอบถามเพศชายและหญิงในสัดส่วนที่ใกล้เคียง ผลที่ได้ถือว่าเป็นไปตามแผน

จาก ตาราง 6 ผู้เข้าร่วมแบบสอบถามมีการกระจายใน 6 สาขาอาชีพ ในสัดส่วนที่ไม่แตกต่างกันมากนัก โดยที่ผู้เข้าร่วมแบบสอบถามจำนวนสูงสุดมีอาชีพข้าราชการพนักงานเจ้าหน้าที่หน่วยงานในกำกับของรัฐ ร้อยละ 17.0 รองลงมาคือ อาชีพอิสระร้อยละ 16.8 อาชีพพนักงานบริษัทเอกชนและลูกจ้าง/รับจ้างในสัดส่วนเท่ากันร้อยละ 16.7 พนักงานรัฐวิสาหกิจร้อยละ 16.5 อาชีพเจ้าของกิจการร้อยละ 15.7 และมีผู้ตอบอาชีพที่ไม่จัดให้อยู่ใน 6 อาชีพข้างต้นร้อยละ 0.6 แผนการสำรวจต้องการผู้เข้าร่วมแบบสอบถามในตัวอย่างอาชีพในสัดส่วนที่ใกล้เคียง ผลที่ได้ถือว่าเป็นไปตามแผน

4

วิธีการสร้างดัชนี และการกำหนดค่าถ่วงน้ำหนัก

เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลได้ครบถ้วน และมีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแล้ว ข้อมูลจะถูกนำมาประมวลผลคำนวณดัชนีความพร้อมเพื่อการเกษียณของประชากรไทย โดยใช้ตัวอย่างเป็น NRRI ตัวแปรที่ใช้ในการสร้างดัชนีความพร้อมเพื่อการเกษียณของประชากรไทยประกอบด้วย 2 ตัวแปรหลัก คือ ตัวแปรความมั่นคงทางการเงิน (F-RRR) และตัวแปรความมั่นคงด้านคุณภาพชีวิต (Q-RRR)

ความมั่นคงทางการเงิน

- แยกตัวเป็น 4 มิติ คือ
1. ความเพียงพอด้านการเงินเพื่อการเกษียณ (Financial Adequacy) ใช้ตัวอย่างเป็น F1
 2. ทักษะด้านการวางแผนเพื่อการเกษียณ (Financial Preparedness) ใช้ตัวอย่างเป็น F2
 3. การสนับสนุนจากหน่วยงานหรือองค์กร (Employer Enabler) ใช้ตัวอย่างเป็น F3
 4. ทักษะทางการเงินและการลงทุน (Financial Literacy) ใช้ตัวอย่างเป็น F4

ความมั่นคงด้านคุณภาพชีวิต

- แยกตัวเป็น 4 มิติ คือ
1. สุขภาวะ (State of Health) ใช้ตัวอย่างเป็น Q1
 2. ทักษะด้านการรักษาสุขภาพกายและใจ (Health Preparedness) ใช้ตัวอย่างเป็น Q2
 3. การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (Institution Enabler) ใช้ตัวอย่างเป็น Q3
 4. ความรอบรู้ด้านสุขภาพ (Health Literacy) ใช้ตัวอย่างเป็น Q4

ในการสร้างดัชนีความพร้อมเพื่อการเกษียณของประชากรไทย จะเริ่มจากการคำนวณความพร้อมของบุคคลผ่านตัวแปรหลักทั้ง 2 ตัวแปรก่อน โดยจะกำหนดให้ความพร้อมของบุคคลในด้านความมั่นคงทางการเงินและความมั่นคงด้านคุณภาพชีวิต มาจากค่าเฉลี่ยแบบถ่วงน้ำหนักของความพร้อมที่วัดได้ไม่มีที่ย่อยใน 4 มิติ ด้วยน้ำหนักที่อาจแตกต่างกันได้ดังนี้

$$Fin_i = (w_{F1} \cdot F_{i,1}) + (w_{F2} \cdot F_{i,2}) + (w_{F3} \cdot F_{i,3}) + (w_{F4} \cdot F_{i,4})$$

$$Quality_i = (w_{Q1} \cdot Q_{i,1}) + (w_{Q2} \cdot Q_{i,2}) + (w_{Q3} \cdot Q_{i,3}) + (w_{Q4} \cdot Q_{i,4})$$

เมื่อ $w_{F1}, w_{F2}, w_{F3}, w_{F4}$ คือน้ำหนักความสำคัญของมิติย่อยที่ 1, 2, 3 และ 4 ตามลำดับ ของตัวแปรในส่วนความมั่นคงทางการเงิน และ $w_{Q1}, w_{Q2}, w_{Q3}, w_{Q4}$ คือน้ำหนักความสำคัญของมิติย่อยที่ 1, 2, 3 และ 4 ตามลำดับ ของตัวแปรในส่วนความมั่นคงด้านคุณภาพชีวิต

เมื่อวัดความพร้อมของบุคคลในด้านความมั่นคงทางการเงินและความเป็นคนด้านคุณภาพชีวิตแล้ว ความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุของบุคคลที่ i (RRR) จะประเมินจากค่าเฉลี่ย

$$RRR_i = 0.5Fin_i + 0.5Quality_i$$

ผลที่ได้จากการประเมินความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุของแต่ละบุคคลในกลุ่มตัวอย่างจะถูกนำไปรวมกันเพื่อคำนวณเป็นดัชนีความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุของประชากรไทย (NRRI)

สำหรับการสร้างสมการผลรวมเชิงเส้นของคะแนนความมั่นคงทางการเงิน 4 มิติเกิดเป็นคะแนนระหว่างทางการเงินภายใต้หลักความสำคัญของคะแนนมิติวิจัยคือน้ำหนักที่เข้ามาช่วยแก้ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนมิติต่าง ๆ 4 มิติที่ต้องนำมาผสมผสานกัน

เนื่องจากในทางปฏิบัติคะแนนมิติทางการเงิน 4 มิติมีความสัมพันธ์กัน และความสัมพันธ์เหล่านี้จะทำให้คะแนนมิติบางมิติถูกแทรกแซงหรือถูกรบกวนง่าด้วยคะแนนจากมิติอื่นหากนำมาผสมผสานด้วยน้ำหนักที่เท่ากัน น้ำหนักที่เหมาะสมจึงถูกคำนวณด้วยวิธีการวิเคราะห์ปัจจัย (Factor Analysis) ด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

1. นำข้อมูลคะแนนทั้ง 4 มิติ ที่เก็บรวบรวมได้จากผลการสำรวจมาประมวลผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ
 - สถิติปัจจัยด้วยวิธี Varimax - รูปแบบด้วยวิธี Principal components
2. กำหนดจำนวนปัจจัยแฝง (Factor Number) ที่จะมาใช้ในการคำนวณน้ำหนักแต่ละมิติโดยพิจารณาจาก
 - ค่า Eigenvalue ของปัจจัยแฝงมากกว่า 1
 - ปัจจัยแฝงอธิบายความผันแปรทั้งหมดของข้อมูลได้มากกว่า 10%
 - จำนวนปัจจัยแฝงที่กำหนดอธิบายความผันแปรทั้งหมดของข้อมูลรวมกันได้มากกว่า 60%
 เกณฑ์ที่สามข้ออ้างอิงจาก Handbook on Constructing Composite Indicators: METHODOLOGY AND USER GUIDE ของ OECD (ORGANISATION FOR ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT) อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติผู้วิจัยสามารถพิจารณาตามความเหมาะสมได้หากไม่เข้าเกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่ง (ตกเกณฑ์ไปเล็กน้อย)
3. เมื่อได้ปัจจัยแฝงแล้ว ในแต่ละมิติให้คำนวณน้ำหนักโดยพิจารณาจากค่า Rotated Factor Loading จากแต่ละปัจจัยแฝง และเลือกปัจจัยแฝงที่ให้ค่ายกกำลังสองของ Rotated Factor Loading มีค่าสูงที่สุด นำค่ายกกำลังสองที่เลือกได้ไปคูณกับน้ำหนักของปัจจัยแฝงที่เลือก จะได้ผลลัพธ์เป็นน้ำหนักของคะแนนในมิติเป็น ๆ โดยมีจำนวนเฉลี่ยแล้วทุกมิติจะต้องมีการปรับสเกลเพื่อให้ค่าผลรวมน้ำหนักของคะแนนแต่ละมิติมีค่าเท่ากับ 1

นอกจากนี้คะแนนปัจจัยยังเห็นว่าผลสำรวจจากข้อมูลปี 2564 อาจได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ดังที่กล่าวในช่วงต้น โดยผลลัพธ์จากการวิเคราะห์ค่าถ่วงน้ำหนักใหม่ที่ได้ผลดังแสดงในตาราง Z ที่แสดงการวิเคราะห์ Factor Analysis และตาราง X ที่แสดงค่าถ่วงน้ำหนักของการจัดความมั่นคงทางการเงิน

จาก ตาราง Z การเลือกปัจจัยแฝงมาใช้สร้างน้ำหนัก พิจารณาจากเกณฑ์ที่กำหนดพบว่า เลือกปัจจัยแฝงที่ 1 และปัจจัยแฝงที่ 2 เนื่องจากค่า Eigenvalues ของปัจจัยแฝงที่ 1⁽¹⁾ มีค่าสูงกว่า 1 และปัจจัยแฝงที่ 2⁽²⁾ มีค่าต่ำกว่า 1 แต่หลังคูณแกนค่า Eigenvalues มีค่าสูงกว่า 1 ได้⁽⁶⁾ และทำให้การอธิบายความผันแปรของชุดข้อมูลรวมกันได้มากกว่า 60%⁽⁵⁾ และปัจจัยแฝงทั้งสองทั้งด้านการเงินและด้านคุณภาพชีวิต ควรคำนวณจากข้อมูลสำรวจของปี 2564 และ 2566 รวม

ตาราง 7 ค่าความผันแปรของชุดข้อมูล 4 มิติทางการเงิน (F-RR1) ที่อธิบายได้ด้วยปัจจัยแฝง

ปัจจัยแฝง	Total Variance Explained					
	Initial Eigenvalues		Extraction Sums of Squared Loadings		Rotation Sums of Squared Loadings	
	Eigenvalues	% of Variance	Total	% of Variance	Total	% of Variance
1	1.854 ⁽¹⁾	46.34 ⁽²⁾	1.854	46.34	1.610	40.25
2	0.970 ⁽³⁾	24.26 ⁽⁴⁾	0.970	24.26	1.214 ⁽⁶⁾	30.35
3	0.749	18.74				
4	0.427	10.66				

หมายเหตุ: Rotation Sums of Squared Loadings หมายถึง ความผันแปรของชุดข้อมูล 4 มิติ หลังจากหมุนแกนด้วยวิธี Varimax ที่เลือกมาพิจารณาสร้างน้ำหนัก 2 ปัจจัยแฝง (เพื่อให้ได้น้ำหนักที่ชัดเจนขึ้น)

การกำหนดค่าถ่วงน้ำหนักของมิติย่อยตามข้อต่อที่กล่าวไว้ข้างต้นจะใช้สำหรับการสร้างคะแนนความมั่นคงทางการเงินและคะแนนความมั่นคงด้านคุณภาพชีวิต ซึ่งถือเป็นวิธีการที่ยังขาดข้อค้นพบคือผู้วิจัยยังกำหนดให้ทำการกำหนดค่าถ่วงน้ำหนักจัดทำขึ้นในครั้งแรกที่สำรวจข้อมูล (ปี 2564) และให้ใช้ค่าถ่วงน้ำหนักดังกล่าวเป็นค่าคงที่ในการสำรวจครั้งถัดไป อย่างไรก็ตามคณะผู้วิจัยจะหมั่นตรวจสอบค่าถ่วงน้ำหนักจากผลสำรวจในทุกครั้ง และปรับใช้ค่าถ่วงน้ำหนักตามความเหมาะสมหากตรวจพบว่าค่าถ่วงน้ำหนักมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยยะสำคัญ หรือหากมีปัจจัยใดที่คาดว่าจะกระทบความพร้อมเพื่อการเก็บข้อมูลของประชากรไทยอย่างมีนัยยะ

ผลจากการตรวจสอบค่าถ่วงน้ำหนักเบื้องต้นจากข้อมูลผลสำรวจปี 2566 พบว่าค่าถ่วงน้ำหนักที่เดิมมีค่าต่าง ๆ ในด้านความมั่นคงทางการเงินไม่ได้มีความเปลี่ยนแปลงมากนัก แต่กลับพบว่าค่าถ่วงน้ำหนักในมิติต่าง ๆ ของความมั่นคงด้านคุณภาพชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยยะ โดยเฉพาะค่าถ่วงน้ำหนักของมิติสุขภาพที่ลดลงอย่างชัดเจน สวนทางด้านค่าถ่วงน้ำหนักในมิติทัศนคติด้านการรักษาสุขภาพก็กลับเพิ่มขึ้น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญที่เพิ่มขึ้นของการวางแผนเตรียมพร้อมด้านสุขภาพและพฤติกรรมการปฏิบัติตนที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตหลังเกษียณในระยะเวลา

ในส่วนของการวิเคราะห์ factor analysis และการคำนวณค่าถ่วงน้ำหนักของดัชนีชี้วัดความมั่นคง
ด้านคุณภาพชีวิตแสดงอยู่ในตาราง 9 และ 10 ตามลำดับ จากตาราง 9 การเลือกปัจจัยแฝงมาใช้
สร้างน้ำหนัก ปัจจัยแรกจากเกณฑ์ที่กำหนดพบว่ามีค่า Eigenvalues ที่ 1⁽¹⁾ และปัจจัยแฝงที่ 2⁽²⁾ เนื่องจาก
จากค่า Eigenvalues มีค่าสูงกว่า 1 ปัจจัยแฝงทั้งสองปัจจัย แต่จะปัจจัยที่มีความแปรปรวนของ
ข้อมูลได้มากกว่า 10%⁽²⁾ และ⁽⁴⁾ การอธิบายความแปรปรวนของข้อมูลรวมกันได้สูงกว่า 0%⁽⁵⁾

ตาราง 9 ค่าความแปรปรวนของข้อมูล 4 มิติด้านคุณภาพชีวิต (Q-RRR) ที่อธิบายได้ด้วยปัจจัยแฝง

Total Variance Explained										
ปัจจัยแฝง	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings			
	Eigenvalues	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %	
1	1.336 ⁽¹⁾	33.405 ⁽²⁾	33.405	1.336	33.405	33.405	1.292	32.293	32.293	
2	1.085 ⁽³⁾	27.122 ⁽⁴⁾	60.527 ⁽⁵⁾	1.085	27.122	60.527	1.129	28.235	60.527	
3	0.855	21.375	81.903							
4	0.724	18.097	100.00							

ตาราง 10 น้ำหนักคะแนนแต่ละมิติ (Rescale Weight Score) ด้านคุณภาพชีวิต (Q-RRR)

มิติ	Rotated Factor Loadings ของตัวแปรในปัจจัยแฝง		กำลังสองของ Factor Loading (R ²)		Rescale Factor Loading		Max. Factor Loading	น้ำหนักปัจจัยแฝง	Rescale Weight Score
	1	2	1	2	1	2			
Q1	-0.228	0.814	0.051780	0.662426	0.040086	0.586538	0.586538	46.65%	0.2736
Q2	0.713	-0.114	0.508277	0.012911	0.393490	0.011432	0.393490	53.35%	0.2099
Q3	0.389	0.659	0.151178	0.434772	0.117037	0.384964	0.384964	46.65%	0.1796
Q4	0.762	0.139	0.580480	0.019273	0.449387	0.017066	0.449387	53.35%	0.2398
		รวม	1.291715	1.129383	1.00000	1.00000		รวม	0.9029
		น้ำหนักความสำคัญของปัจจัยแฝง	53.35%	46.65%					

จากตาราง 10 ที่แสดงการคำนวณ น้ำหนักคะแนนแต่ละมิติ (Rescale Weight Score) ด้านคุณภาพชีวิตคำนวณจาก Rotated Factor Loadings ของตัวแปรในปัจจัยแฝง พบว่าน้ำหนักคะแนนแต่ละมิติของความมั่นคงด้านคุณภาพชีวิตคือ

$$\begin{aligned} \text{Financial Adequacy} & \text{ มีน้ำหนักเป็น } w_{01} = 30.3037\% \\ \text{Financial Preparedness} & \text{ มีน้ำหนักเป็น } w_{02} = 23.2519\% \\ \text{Employer Enabler} & \text{ มีน้ำหนักเป็น } w_{03} = 19.8893\% \\ \text{Financial Literacy} & \text{ มีน้ำหนักเป็น } w_{04} = 26.5550\% \end{aligned}$$

ตาราง 8 น้ำหนักคะแนนแต่ละมิติ (Rescale Weight Score) ทางการเงิน (F-RRR) คำนวณจาก Rotated Factor Loadings ของตัวแปรในปัจจัยแฝง

มิติ	Rotated Factor Loadings ของตัวแปรในปัจจัยแฝง		กำลังสองของ Factor Loading (R ²)		Rescale Factor Loading		Max. Factor Loading	น้ำหนักปัจจัยแฝง	Weight Score	Rescale Weight Score
	1	2	1	2	1	2				
F1	0.862	0.099	0.742825	0.009865	0.461378	0.008125	0.461378	57.01%	0.2630	27.71%
F2	0.868	0.141	0.753996	0.019817	0.468317	0.016323	0.468317	57.01%	0.2670	28.12%
F3	0.335	0.630	0.112432	0.397324	0.069833	0.327270	0.327270	42.99%	0.1407	14.82%
F4	-0.028	0.887	0.000760	0.787052	0.000472	0.648282	0.648282	42.99%	0.2787	29.35%
		รวม	1.610013	1.214058	1.00000	1.00000		รวม	0.9494	100.00%
		น้ำหนักความสำคัญของปัจจัยแฝง	57.01%	42.99%						

หมายเหตุ: Weight Score คือ ค่า Maximum Factor Loading ของแต่ละมิติคูณด้วยน้ำหนักของปัจจัยแฝง

จาก ตาราง 8 ที่แสดงการคำนวณน้ำหนักคะแนนแต่ละมิติ (Rescale Weight Score) ทางการเงินคำนวณจาก Rotated Factor Loadings ของตัวแปรในปัจจัยแฝง พบว่าน้ำหนักคะแนนแต่ละมิติของความมั่นคงทางการเงินคือ

$$\begin{aligned} \text{Financial Adequacy} & \text{ มีน้ำหนักเป็น } w_{F1} = 27.71\% \\ \text{Financial Preparedness} & \text{ มีน้ำหนักเป็น } w_{F2} = 28.12\% \\ \text{Employer Enabler} & \text{ มีน้ำหนักเป็น } w_{F3} = 14.82\% \\ \text{Financial Literacy} & \text{ มีน้ำหนักเป็น } w_{F4} = 29.35\% \end{aligned}$$

5

ผลการศึกษาด้าน ความพร้อมเพื่อ การเกษียณแห่งชาติ พ.ศ. 2566

ในหัวข้อนี้จะแสดงการวิเคราะห์ผลลัพธ์จาก การสำรวจ “ดัชนีชี้วัดความพร้อมเพื่อการเกษียณแห่งชาติ” หรือ National Retirement Readiness Index (NRI) สำหรับปี 2566 และทำการเปรียบเทียบกับการศึกษาศึกษาที่ได้จากผลการสำรวจในปี 2564 เพื่อประเมินว่าคนไทยมีความพร้อมในการเกษียณเพิ่มขึ้นหรือลดลงอย่างไร และปัจจัยข้อใดมี ผลต่อการเปลี่ยนแปลงของความพร้อมดังกล่าว

สำหรับผลลัพธ์รายงานค่าดัชนีความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุ (NRI) ในภาพรวม และดัชนีย่อยที่เป็นองค์ประกอบของ NRI ซึ่งประกอบด้วยดัชนีความพร้อมทางการเงิน (F-RR) และดัชนีความพร้อมด้านคุณภาพชีวิต (Q-RR) ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

5.1 ดัชนีความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุ ของประชากรไทยในภาพรวม

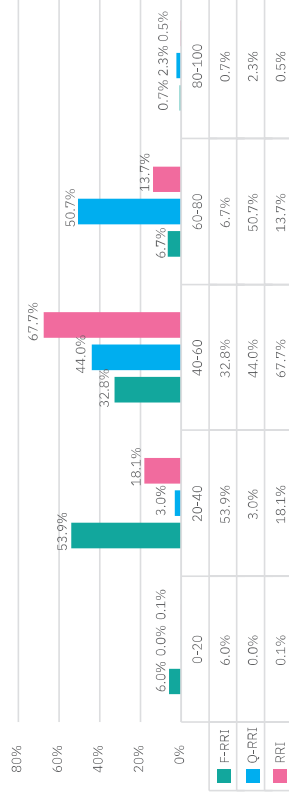
ตาราง 11 แสดงค่าเฉลี่ย (mean) และค่ามัธยฐาน (median) ของดัชนีความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุ (NRI) รวมทั้งดัชนีย่อยที่สะท้อนความมั่นคงทางการเงิน (F-RR) และความมั่นคงด้านคุณภาพชีวิต (Q-RR) ของประชากรไทยในภาพรวม พบว่า ดัชนี NRI ของปี 2566 มีค่าเฉลี่ยที่ 49.30 คะแนน และค่ามัธยฐานที่ 48.60 คะแนน (จาก 100 คะแนน) ซึ่งสะท้อนว่าโดยเฉลี่ยประชากรไทยมีความพร้อมเพื่อการเกษียณระดับปานกลาง (ระหว่าง 40-60 คะแนน) และเมื่อเปรียบเทียบกับดัชนี NRI ในปี 2564 ที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 48.4 และค่ามัธยฐานที่ 47.60 คะแนน ซึ่งชี้ให้เห็นว่าความพร้อมในการเกษียณอายุในภาพรวมของประชากรไทยดีขึ้นบ้างเล็กน้อย

โดยหากพิจารณาองค์ประกอบของดัชนี NRI ในปี 2566 ในด้านความมั่นคงทางการเงิน และความมั่นคงทางด้านคุณภาพชีวิตจะเห็นได้ว่า คะแนน F-RR อยู่เพียงระดับที่ 38.4 คะแนน ซึ่งชี้ให้เห็นว่าความพร้อมทางด้านการเงินของประชากรไทยยังอยู่ในระดับต่ำ (ระหว่าง 20-40 คะแนน) แต่เข้าใกล้ระดับปานกลาง ซึ่งค่าดัชนี F-RR ดังกล่าว มีค่าใกล้เคียงกับค่าดัชนี F-RR ในการสำรวจในปี 2564 ส่วนในด้านความพร้อมทางคุณภาพชีวิตดัชนี Q-RR ในปี 2566 มีค่า 60.2 ซึ่งอยู่ในระดับที่ดี (ระหว่าง 60-80 คะแนน) นอกจากนี้ยังมีค่าสูงขึ้นจากการสำรวจในปี 2564 (ที่ 58.1 คะแนน) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า การที่ RRI โดยภาพรวมดีขึ้น มาจากการที่ประชากรไทยมีความพร้อมทางด้านคุณภาพชีวิต (Q-RR) สูงขึ้นนั่นเอง

ตาราง 11 สถิติของดัชนีความพร้อมเพื่อการเกษียณแห่งชาติในภาพรวม

ดัชนี	ค่าเฉลี่ย		มัธยฐาน	
	2566	2564	2566	2564
F-RR	38.4	38.7	36.8	36.9
Q-RR	60.2	58.1	60.8	58.1
NRI	49.3	48.4	48.6	47.6

รูป 13 การกระจายตัวของค่าดัชนี RRI, F-RR และ Q-RR

รูป 13 แสดงการกระจายตัวของดัชนี NRI, F-RR และ Q-RR ในปี 2566 ตามแต่ละช่วงคะแนน พบว่า คะแนน NRI โดยส่วนใหญ่ (67.7%) กระจายตัวอยู่ในระดับปานกลาง (40-60 คะแนน) ในขณะที่ F-RR มีการกระจายตัวส่วนใหญ่ (53.9%) อยู่ในระดับต่ำ และ Q-RR กระจายตัวส่วนใหญ่ (53.9%) อยู่ในระดับสูง ซึ่งผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสอดคล้องกับข้อสรุปจาก ตาราง 11 ที่ได้กล่าวมาแล้ว

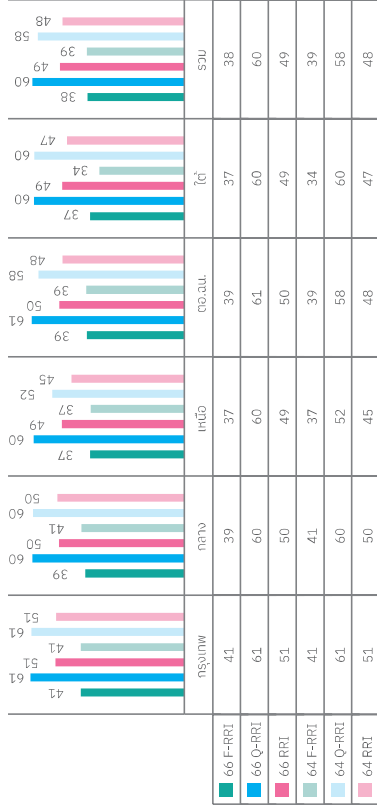
5.2 การจำแนกดัชนีความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุตามกลุ่มประชากร

ในส่วนนี้จะทำการวิเคราะห์ผลของดัชนี NRI, F-RR และ Q-RR ของปี 2566 เทียบกับปี 2564 โดยทำการแบ่งผลการศึกษาตามกลุ่มประชากรอันได้แก่

- แบ่งตามภูมิภาค
- แบ่งตามเพศ
- แบ่งตามช่วงอายุ
- แบ่งตามอาชีพ

รูป 14

ดัชนีความพร้อมเพื่อการเกษียณแห่งชาติด้านภูมิภาค

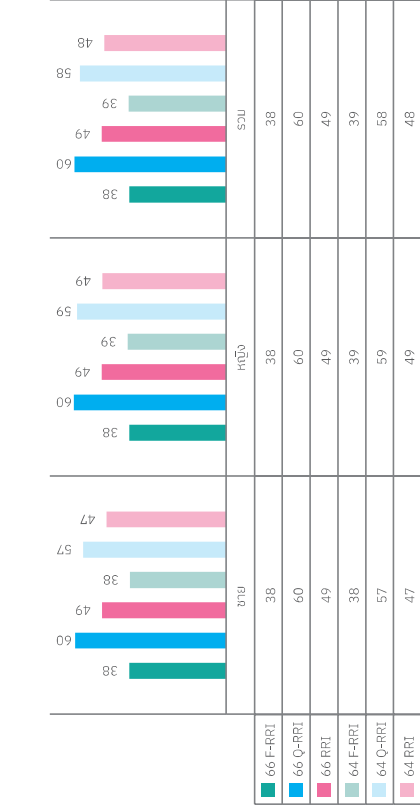

รูป 14 แสดงค่าเฉลี่ยของดัชนี NRRRI, F-RRRI และ Q-RRRI ตามภูมิภาค หากพิจารณาค่าดัชนีในปี 2566 ของประชากรในแต่ละภูมิภาค พบว่าค่าดัชนี NRRRI ของแต่ละภูมิภาคมีค่าอยู่ระหว่าง 49-51 คะแนน ซึ่งมีค่าแตกต่างกันเล็กน้อย ค่าดัชนี F-RRRI และ Q-RRRI ที่ให้ผลในลักษณะเช่นเดียวกัน ถึงแม้ประชากรในเขตกรุงเทพมหานครจะมีความมั่นคงทางการเงิน (F-RRRI) สูงกว่าภูมิภาคอื่นอยู่บ้างก็ตาม ดังนั้นโดยสรุป ภูมิภาค

ต่างๆไม่เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้ความพร้อมในการเกษียณอายุของประชากรไทยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ และผลการสำรวจดังกล่าวมีค่าใกล้เคียงกับผลการสำรวจในปี 2564 โดยภูมิภาคเหนือที่มีค่าดัชนีความมั่นคงทางคุณภาพชีวิต (Q-RRRI) ที่สูงขึ้น และส่งผลให้ความพร้อมในการเกษียณรวม (RRI) ปรับตัวดีขึ้นตามไปด้วย

รูป 15

ดัชนีความพร้อมเพื่อการเกษียณแห่งชาติด้านเขต

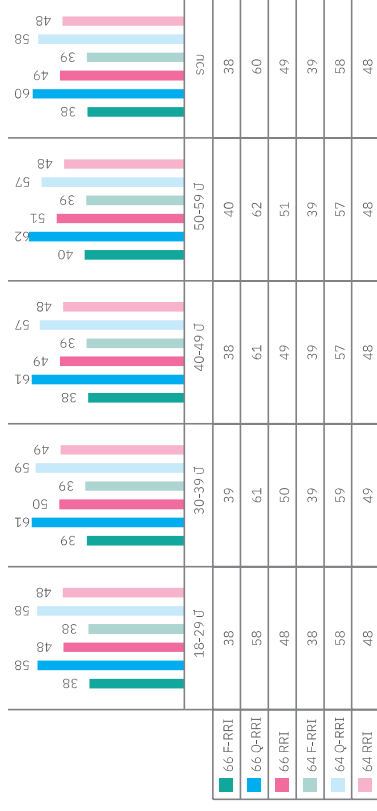

รูป 15 แสดงค่าเฉลี่ยของดัชนี NRRRI, F-RRRI และ Q-RRRI ด้านเขตตามเพศ โดยพบว่าในปี 2566 ความแตกต่างของค่าดัชนีความพร้อมในการเกษียณอายุ ทั้ง 3 ประเภทระหว่างเพศชายและเพศหญิง มีค่าแตกต่างกันเล็กน้อย เช่น ดัชนี NRRRI ของเพศชายและเพศหญิง อยู่ที่ระดับ 49 คะแนน เท่ากัน ดังนั้นปัจจัยด้าน

เพศไม่จาส่งผลในการกำหนดให้ความพร้อมในการเกษียณอายุของประชากรไทยให้ต่างกัน และหากพิจารณาเปรียบเทียบเกี่ยวกับผลการสำรวจในปี 2564 พบว่าเพศชายมีความพร้อมด้านคุณภาพชีวิต (Q-RRRI) ที่ดีขึ้น และส่งผลให้ความพร้อมรวม (NRRRI) ปรับตัวสูงขึ้นไปด้วยบ้าง

รูป 16

ดัชนีความพร้อมเพื่อการเกษียณแห่งชาติด้านเขตตามอายุ

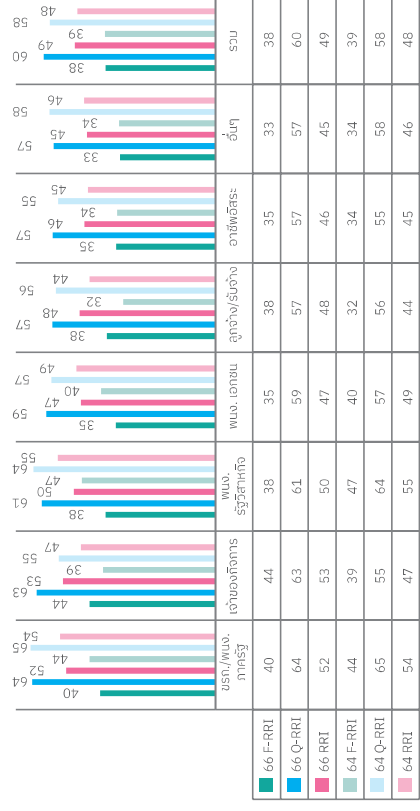

รูป 16 แสดงค่าเฉลี่ยของดัชนี NRRRI, F-RRRI และ Q-RRRI จำแนกตามอายุ โดยพบว่า ในปี 2566 ความแตกต่างของค่าดัชนีความพร้อมในการเกษียณอายุ ทั้ง 3 ประเภทของแต่ละช่วงอายุของประชากรไม่ได้แตกต่างกันมาก เช่น ดัชนี NRRRI ของทุกช่วงอายุอยู่ระหว่าง 48-51 คะแนน ดังนั้นปัจจัยด้านอายุไม่น่าจะ

ส่งผลในการกำหนดให้ความพร้อมในการเกษียณอายุของประชากรไทยแตกต่างกัน และหากพิจารณาเปรียบเทียบกับผลการสำรวจในปี 2564 พบว่า ในบางช่วงอายุ เช่น 40-49 ปี, 30-39 ปี และ 50-59 ปี จะมีค่าความพร้อมทางคุณภาพชีวิตที่สูงขึ้นบ้าง ซึ่งทำให้ดัชนี NRRRI รวม ดีขึ้นอยู่บ้างตามไปด้วย

รูป 17

ดัชนีความพร้อมเพื่อการเกษียณแห่งชาติด้านเขตตามอาชีพ

รูป 17 แสดงค่าเฉลี่ยของดัชนี NRRRI, F-RRRI และ Q-RRRI จำแนกตามอาชีพ โดยพบว่า ประชากร/พนักงานภาครัฐ เจ้าหน้าที่การ และพนักงานรัฐวิสาหกิจ มีความพร้อมทั้งในด้านการเงิน (F-RRRI) และความพร้อมในด้านคุณภาพชีวิต (Q-RRRI) สูงกว่าอาชีพอื่น และส่งผลให้ดัชนีความพร้อมรวม (RRI) สูงตามไปด้วย และหาก

พิจารณาเปรียบเทียบเกี่ยวกับผลการสำรวจในปี 2564 พบว่ามีความแตกต่างกันในผลการสำรวจอย่าง โดย ประชากร/พนักงานภาครัฐ พนักงานภาคเอกชน พนักงานภาคอกชน ผู้มีความพร้อมในการเกษียณอายุดีขึ้น ในขณะที่เจ้าหน้าที่การ และลูกจ้าง/รับจ้าง ผู้มีความพร้อมในการเกษียณอายุที่น้อยลง

5.3 การวิเคราะห์องค์ประกอบดัชนีความมั่นคงทางการเงิน (F-RRR) ตามกลุ่มประชากร

ในส่วนนี้จะทำการวิเคราะห์ผลคะแนนขององค์ประกอบย่อย หรือมีข้อย่อยของดัชนีความมั่นคงทางการเงิน (F-RRR) จำแนกตามกลุ่มประชากร โดยองค์ประกอบย่อยของ F-RRR ประกอบด้วย

- ความเพียงพอทางการเงิน (FIN-ADQ)
- การสนับสนุนจากองค์กร (FIN-ENA)
- ทัศนคติต่อการวางแผนทางการเงิน (FIN-PRE)
- ทัศนคติต่อความเสี่ยงและการลงทุน (FIN-LIT)

ตาราง 12 องค์ประกอบดัชนีความมั่นคงทางการเงิน (F-RRR) จำแนกตามภูมิภาค

ภูมิภาค	2566					2564				
	F-ADQ	F-PRE	F-ENA	F-LIT	F-RRR	F-ADQ	F-PRE	F-ENA	F-LIT	F-RRR
กรุงเทพฯ	54	48	33	27	41	55	50	27	26	41
ภาคกลาง	50	46	33	26	39	53	47	30	30	41
ภาคเหนือ	50	44	30	22	37	48	37	22	36	37
ภาคต.อ.บ.	50	46	29	25	39	49	42	28	32	39
ภาคใต้	52	46	23	22	37	51	40	26	14	34
รวม	51	46	29	24	38	51	43	27	29	39

ตาราง 12 แสดงผลขององค์ประกอบย่อย F-RRR สํารวจในปี 2564 พบว่า ทัศนคติต่อการวางแผนทางการเงิน (FIN-ADQ) โดยพบว่าสาเหตุที่กลุ่มทุกข้อมีค่าดัชนีความพร้อมทางการเงินในปี 2566 (41 คะแนน) สูงกว่าภูมิภาคอื่น เนื่องจากมีปัจจัยด้านความเพียงพอทางการเงิน (FIN-ADQ) และ ทัศนคติต่อการวางแผนทางการเงิน (FIN-PRE) ที่ดีกว่าภูมิภาคอื่น ในขณะที่ภาคใต้และภาคเหนือ จะมีปัจจัยด้านการสนับสนุนจากองค์กร (FIN-ENA) และทัศนคติทางการเงินและการลงทุน (FIN-LIT) ที่ต่ำกว่าภูมิภาคอื่น และส่งผลให้ F-RRR รวมต่ำไปด้วย และหากวิเคราะห์เปรียบเทียบกับผลการ

ตาราง 13 องค์ประกอบดัชนีความมั่นคงทางการเงิน (F-RRR) จำแนกตามเพศ

เพศ	2566					2564				
	F-ADQ	F-PRE	F-ENA	F-LIT	F-RRR	F-ADQ	F-PRE	F-ENA	F-LIT	F-RRR
ชาย	51	45	29	26	38	51	43	24	29	38
หญิง	51	47	30	23	38	51	44	29	29	39
รวม	51	46	29	24	38	51	43	27	29	39

ตาราง 13 แสดงผลขององค์ประกอบย่อย F-RRR หญิงและเพศชาย ในทางตรงกันข้าม ทัศนคติทางการเงิน (FIN-ADQ) ในปี 2566 (41 คะแนน) สูงกว่าภูมิภาคอื่น (FIN-ADQ) ในปี 2566 (41 คะแนน) โดยมีสาเหตุมาจากคะแนน 2566 มีค่าสูงขึ้นเล็กน้อย (46 vs. 43 คะแนน) ซึ่งเป็น FIN-LIT ของทั้งเพศหญิงและชายปรับตัวลดลงพร้อม

ตาราง 14 องค์ประกอบดัชนีความมั่นคงทางการเงิน (F-RRR) จำแนกตามอายุ

อายุ	2566					2564				
	F-ADQ	F-PRE	F-ENA	F-LIT	F-RRR	F-ADQ	F-PRE	F-ENA	F-LIT	F-RRR
18-29 ปี	52	46	25	23	38	52	43	25	27	38
30-39 ปี	50	46	30	25	39	50	43	30	31	39
40-49 ปี	50	45	31	24	38	51	44	28	29	39
50-59 ปี	51	47	32	26	40	50	44	26	30	39
รวม	51	46	29	24	38	51	43	27	29	39

ตาราง 14 แสดงผลขององค์ประกอบย่อย F-RRR ที่ดัชนีของทุกกลุ่มอายุ ในทางตรงกันข้าม ทัศนคติทางการเงิน (FIN-ADQ) ในปี 2566 (51 คะแนน) สูงกว่าภูมิภาคอื่น (FIN-ADQ) ในปี 2566 (51 คะแนน) โดยมีสาเหตุจากคะแนน 2566 มีค่าสูงขึ้นเป็นผลมาจากการปรับตัวลดลงเล็กน้อย (51 vs. 46 คะแนน) โดยกลุ่มอายุด้วยเช่นกัน

ตาราง 15 องค์ประกอบดัชนีความมั่นคงทางการเงิน (F-RRR) จำแนกตามอาชีพ

อาชีพอิสระ	2566					2564				
	F-ADQ	F-PRE	F-ENA	F-LIT	F-RRR	F-ADQ	F-PRE	F-ENA	F-LIT	F-RRR
ชนก./พนักงานรัฐ	52	48	33	26	40	55	49	41	32	44
เจ้าของกิจการ	54	49	45	30	44	52	44	20	34	39
พนักงานวิชาชีพ	49	45	31	26	38	56	46	47	39	47
พนักงาน	49	44	23	20	35	51	44	30	32	40
ลูกจ้าง/รับจ้าง	52	46	25	24	38	46	39	19	20	32
อาชีพอิสระ	48	43	21	21	35	49	41	17	23	34
อื่นๆ	52	34	17	24	33	48	40	21	21	34
รวม	51	46	29	24	38	51	43	27	29	39

ตาราง 15 แสดงผลขององค์ประกอบย่อย F-RRR ที่ดัชนีในมาอาชีพ เช่น เจ้าของกิจการ ลูกจ้าง/รับจ้าง จำแนกตามอาชีพในปี 2566 (51 คะแนน) สูงกว่าภูมิภาคอื่น (FIN-ADQ) ในปี 2566 (51 คะแนน) โดยมีสาเหตุจากคะแนน 2566 มีค่าสูงขึ้นเล็กน้อย (52 vs. 46 คะแนน) แต่โดยเฉลี่ยทุกอาชีพ (FIN-ENA) มีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างมากในแต่ละอาชีพเมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า แต่โดยเฉลี่ยทุกอาชีพ (FIN-ENA) ในปี 2566 มีค่าใกล้เคียงกับค่าดังกล่าวในปีก่อน (FIN-ENA) ในปี 2566 (51 คะแนน) ส่วนของ ทัศนคติทางการเงินและการลงทุน (FIN-LIT) พบว่า ทัศนคติทางการเงินและการลงทุน ในปี 2566 มีค่าสูงขึ้นเป็นผลมาจากการปรับตัว

5.4 องค์ประกอบดัชนีความมั่นคงทางคุณภาพชีวิต (Q-RRRI) ตามกลุ่มประชากร

ในส่วนนี้จะทำการวิเคราะห์ผลคะแนนขององค์ประกอบดัชนีความมั่นคงทางด้านคุณภาพชีวิต (Q-RRRI) จำแนกตามกลุ่มประชากร โดยองค์ประกอบย่อยของ Q-RRRI ประกอบด้วย

- คุณภาพชีวิต (Q-STA)
- ทัศนคติด้านการรักษาสุขภาพกายและใจ (Q-PRE)
- การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (Q-ENA)
- ทักษะด้านการดูแลสุขภาพและใจ (Q-LIT)

ตาราง 16 องค์ประกอบดัชนีความมั่นคงทางคุณภาพชีวิต (Q-RRRI) จำแนกตามภูมิภาค

ภูมิภาค	2566					2564				
	Q-STA	Q-PRE	Q-ENA	Q-LIT	Q-RRRI	Q-STA	Q-PRE	Q-ENA	Q-LIT	Q-RRRI
กรุงเทพฯ	77	51	71	44	61	76	56	59	43	61
ภาคกลาง	76	51	65	47	60	73	56	55	47	60
ภาคเหนือ	77	53	64	43	60	72	51	36	37	52
ภาคตะวันออกเฉียง	78	53	64	45	61	74	52	52	41	58
ภาคใต้	81	51	65	40	60	80	51	53	41	60
รวม	78	52	65	44	60	74	53	51	42	58

ตาราง 16 แสดงผลขององค์ประกอบย่อย Q-RRRI จำแนกตามภูมิภาค โดยพบว่าหากเปรียบเทียบคะแนนระหว่างภูมิภาคในปี 2566 หลายมิติจะพบว่าไม่แตกต่างกันมาก ยกเว้นในกรณีของกรุงเทพฯ ที่มีปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (Q-ENA) สูงกว่าภูมิภาคอื่นอย่างเห็นได้ชัด หากทำการรวม (Q-RRRI) สูงขึ้นตามไปด้วย

ตาราง 17 องค์ประกอบดัชนีความมั่นคงทางคุณภาพชีวิต (Q-RRRI) จำแนกตามเพศ

เพศ	2566					2564				
	Q-STA	Q-PRE	Q-ENA	Q-LIT	Q-RRRI	Q-STA	Q-PRE	Q-ENA	Q-LIT	Q-RRRI
ชาย	79	49	65	44	60	75	50	47	42	57
หญิง	77	55	65	44	60	74	56	57	43	59
รวม	78	52	65	44	60	74	53	51	42	58

ตาราง 17 แสดงผลขององค์ประกอบย่อย Q-RRRI จำแนกตามเพศ ซึ่งจะเห็นว่า ปัจจัยทางด้านเพศไม่ส่งผลต่อความแตกต่างของความมั่นคงทางคุณภาพชีวิตมากนักทั้งในภาพรวมของดัชนี Q-RRRI และไม่มีข้อสงสัย ยกเว้นทัศนคติด้านการรักษาสุขภาพกายและใจ (Q-PRE) ที่เพศหญิงมีคะแนนด้านดังกล่าวที่ต่ำกว่าเพศชาย (55 vs. 49 คะแนน) หากทำการวิเคราะห์

ตาราง 18 องค์ประกอบดัชนีความมั่นคงทางคุณภาพชีวิต (Q-RRRI) จำแนกตามอายุ

อายุ	2566					2564				
	Q-STA	Q-PRE	Q-ENA	Q-LIT	Q-RRRI	Q-STA	Q-PRE	Q-ENA	Q-LIT	Q-RRRI
18-29 ปี	79	50	60	40	58	76	52	52	41	58
30-39 ปี	79	52	65	43	61	75	53	54	44	59
40-49 ปี	77	53	67	45	61	73	54	50	43	57
50-59 ปี	76	54	68	47	62	73	54	47	42	57
รวม	78	52	65	44	60	74	53	51	42	58

ตาราง 18 แสดงผลขององค์ประกอบย่อย Q-RRRI จำแนกตามอายุ ซึ่งจะเห็นว่า ในลักษณะเดียวกับ การจำแนกตามเพศ ปัจจัยทางด้านอายุ ไม่ส่งผลต่อความแตกต่างของความมั่นคงทางคุณภาพชีวิตมากนักทั้งในภาพรวมของดัชนี Q-RRRI และไม่มีข้อสงสัย หากทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลการศึกษาไป

ตาราง 19 องค์ประกอบดัชนีความมั่นคงทางคุณภาพชีวิต (Q-RRRI) จำแนกตามอาชีพ

อาชีพอิสระ	2566					2564				
	Q-STA	Q-PRE	Q-ENA	Q-LIT	Q-RRRI	Q-STA	Q-PRE	Q-ENA	Q-LIT	Q-RRRI
ชน./พจน.ภาครัฐ	76	56	73	51	64	76	57	69	50	65
เจ้าของกิจการ	76	54	73	48	63	73	55	37	41	55
พจน.รัฐวิสาหกิจ	78	52	68	43	61	75	56	71	48	64
พจน.เอกชน	79	50	65	40	59	73	53	54	40	57
ลูกจ้าง/รับจ้าง	77	52	55	41	57	75	50	45	40	56
อาชีพอิสระ	79	50	55	40	57	75	51	42	40	55
อื่นๆ	77	48	60	39	57	73	51	53	45	58
รวม	78	52	65	44	60	74	53	51	42	58

ตาราง 19 แสดงผลขององค์ประกอบย่อย Q-RRRI จำแนกตามอาชีพ โดยผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ดัชนี Q-RRRI และมีดัชนีความแตกต่างกับข้างในแต่ ละกลุ่มอาชีพ โดยกลุ่มข้าราชการ/พนักงานภาครัฐ เจ้าของกิจการ และพจน.รัฐวิสาหกิจ มีคะแนนด้าน ทัศนคติด้านการรักษาสุขภาพกายและใจ (Q-PRE) การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (Q-ENA) และ ทักษะด้านสุขภาพกายและใจ (Q-LIT) ที่สูง กว่ากลุ่มอาชีพอื่น ซึ่งส่งผลให้ดัชนีความมั่นคงด้าน

5.5 การวิเคราะห์ Cluster Analysis เพื่อแบ่งกลุ่มตัวอย่างตามระดับความพร้อมเพื่อเกษียณ

เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนมากขึ้นเกี่ยวกับคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง (Characteristics) ที่เป็นคุณลักษณะเด่น ที่เกี่ยวข้องกับการมีระดับความมั่นคงทางคุณภาพชีวิต (Q-RRR) และ ดัชนีความมั่นคงทางการเงิน (F-RRR) ในระดับสูงหรือระดับต่ำนี้ จึงได้มีการวิเคราะห์ทางสถิติที่เรียกว่า Cluster Analysis เพื่อทำการแบ่ง

กลุ่มตัวอย่างตามระดับคะแนน Q-RRR และ F-RRR โดยไม่มีการกำหนดสมการจำแนกกลุ่มตัวอย่างไว้ล่วงหน้า หรือเรียกว่า Non-parametric Approach โดยภายหลังการจำแนกกลุ่มตัวอย่างให้มีคะแนน Q-RRR และ F-RRR แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญได้ ผลลัพธ์ดังแสดงใน ตาราง 20

ตาราง 20 ผลลัพธ์การจำแนกกลุ่มตัวอย่างด้วย Cluster Analysis

กลุ่ม (Cluster)	F-RRR สูง/H-RRR สูง	F-RRR สูง/H-RRR สูง	F-RRR สูง/H-RRR สูง	F-RRR สูง/H-RRR สูง
ร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง	17.3%	24%	29.9%	28.7%
อาชีพ	ข้าราชการ/พนักงานเจ้าหน้าที่รัฐ	เจ้าของกิจการ	พนักงานบริษัทเอกชน	อาชีพอิสระ และลูกจ้าง/รับจ้าง
กลุ่มอายุ	50-59 ปี			18-29 ปี
เพศ				
ภูมิภาค	กรุงเทพฯ และภาคเหนือ		ภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคกลาง
N-RRR	65	50.21	50.57	37.86
F-RRR	59.52	44.02	33.71	25.99
H-RRR	70.48	56.39	67.43	49.73

ตาราง 21 พฤติกรรมการออมและความคาดหวังของการเกษียณของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่ม Cluster

กลุ่ม (Cluster)	F-RRR สูง/H-RRR สูง	F-RRR สูง/H-RRR สูง	F-RRR สูง/H-RRR สูง	F-RRR สูง/H-RRR สูง
ร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง	17.3%	24%	29.9%	28.7%
ความสำคัญของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมสุขภาพที่ดี	มาก	ไม่ชัดเจน	มากที่สุด	น้อยที่สุด ถึง น้อย
หลังเกษียณอายุแล้ว จะมี ความสุขในระดับใด	มาก	ไม่ชัดเจน	มากที่สุด	ไม่เลย-เล็กน้อย-ปานกลาง
รายได้หลังเกษียณเป็นกั ค่าใช้จ่ายเพียงพอกับค่าใช้จ่าย	มีฐานะ 20,000 บาทต่อเดือน	มีฐานะ 10,000 บาทต่อเดือน	มีฐานะ 5,000-9,000 บาทต่อเดือน	
12 เดือนที่ผ่านมา ท่านมีเงินเหลือจากการใช้จ่ายในแต่ละเดือนหรือไม่	มี	มี	ไม่มี	ไม่มี
12 เดือนที่ผ่านมา ท่านออมคิดเป็นสัดส่วนเท่าใดของรายได้	มากกว่า 15%	10 - 15%	ไม่เกิน 5%	ไม่มี

นอกจากนี้เมื่อวิเคราะห์เชิงลึกต่อไปว่ากลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่ม Cluster มีความหมายใช้จ่ายเท่าไรหลังเกษียณอายุ หรือมีการวางแผนการออมอย่างไร มีการคาดหวังระดับความสุ่ออย่างไรในช่วงเกษียณอายุ ผลลัพธ์ที่น่าสนใจใน ตาราง 21 กล่าวคือกลุ่มตัวอย่างที่มีความพร้อมด้านเกษียณสูงทั้งในมิติทางการเงินและสุขภาพ จะเป็นกลุ่ม cluster ที่คาดหวังความสุ่อมากในช่วงเกษียณ มีการออมในปัจจุบันมากกว่าร้อยละ 15 ของรายได้ และมีระดับการใช้จ่ายหลังเกษียณประมาณ 20,000 บาทต่อเดือน ในขณะที่กลุ่ม Cluster ที่ไม่มีความพร้อมด้านการเกษียณจากการวัดด้วย F-RRR และ Q-RRR พบว่าเป็นกลุ่มที่ไม่มีระดับการออมเพื่อเกษียณเลย จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างเหล่านี้คาดว่าจะมีความสุ่อหลังเกษียณเพราะคิดว่ารายจ่ายที่ตนเองจะสามารถรองรับได้ อยู่แค่เพียง 5,000-9,000 บาทต่อเดือน

จากตาราง 20 จะพบว่าการวิเคราะห์ Cluster Analysis สามารถแบ่งกลุ่มตัวอย่างได้ 4 กลุ่ม โดยกลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีคะแนนสูงทั้ง F-RRR และ Q-RRR ส่วนกลุ่มที่ 2 มีเฉพาะ F-RRR ที่สูงแต่ Q-RRR ต่ำ กลุ่มที่ 3 มี Q-RRR สูง แต่ F-RRR ต่ำ และกลุ่มสุดท้ายกลุ่มที่ 4 มี F-RRR กับ Q-RRR ต่ำ

เมื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นคุณลักษณะเด่นของแต่ละกลุ่ม Cluster พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ 1 (F-RRR และ Q-RRR สูง) ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มข้าราชการและพนักงานของภาครัฐ และมีอายุใกล้เกษียณ ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพอิสระ หรือเป็นลูกจ้าง/รับจ้าง มักจะเป็นกลุ่มที่มี F-RRR และ Q-RRR ต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเจ้าของกิจการมีแนวโน้มเป็นกลุ่มที่มี F-RRR สูงแต่ Q-RRR ต่ำ ส่วนลูกจ้างรับจ้างเอกชนมักจะมี Q-RRR สูง แต่ F-RRR ต่ำ

6 บทสรุป

การศึกษาความพร้อมด้านความพร้อมด้านการเกษียณของครัวเรือนไทยเป็นหัวข้อที่สำคัญเพื่อเป็นฐานข้อมูลสำหรับผู้วางนโยบาย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการทำความเข้าใจสถานการณ์ด้านความพร้อมเพื่อเกษียณของไทยในปัจจุบัน และสามารถวิเคราะห์ปัจจัยชี้ได้ว่าประชากรกลุ่มใดจะเป็นกลุ่มที่ต้องได้รับการส่งเสริมให้มีความพร้อมด้านการเกษียณที่มากขึ้น

การวัดความพร้อมด้านการเกษียณที่ไม่สามารถวัดได้เฉพาะความพร้อมด้านการเงิน แต่จะต้องมีการวัดความพร้อมด้านสุขภาพด้วย เพราะเป็นอีกมิติหนึ่งของชีวิตที่ไม่ใช่ความสุขภาพหลังเกษียณอายุ คณะผู้วิจัยจึงได้ทำการสร้างกรอบแนวคิดการวัดความพร้อมเพื่อเกษียณด้วย F-RRRI และ Q-RRRI ซึ่งในแต่ละดัชนีจะประกอบด้วยกลุ่มคำถามที่สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ด้านได้แก่ 1) ด้านสถานการณ์เงิน (สุขภาพ) ในปัจจุบัน 2) ด้านทัศนคติการออม (การดูแลสุขภาพ) 3) ด้านการสนับสนุนโดยภาครัฐ และ 4) ด้านทักษะความรู้

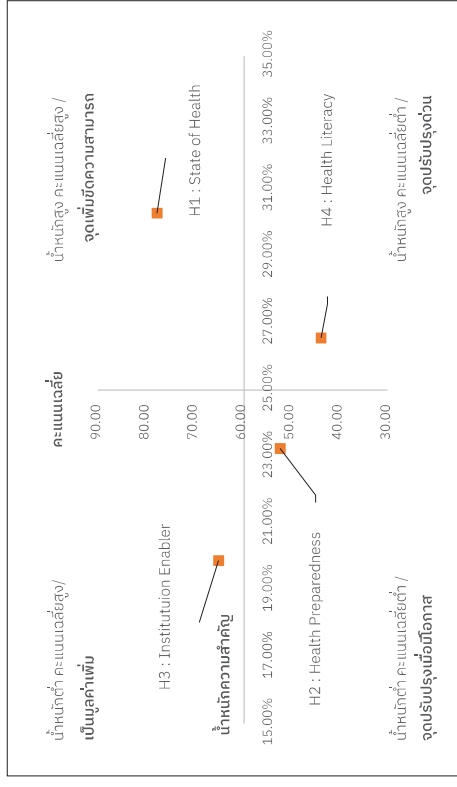
ภายหลังจากวัดความพร้อมด้านการเกษียณของไทยในปี 2566 พบว่าดัชนีความพร้อมด้านการเกษียณในปีของความพร้อมด้านการเงินนั้นระดับคะแนนที่ใกล้เคียงกับการสำรวจในปี 2564 ในขณะที่ความพร้อมด้านความพร้อมด้านความพร้อมทางสุขภาพดีขึ้นเล็กน้อย ซึ่งเป็นผลพวงจากวิถีชีวิตโรคระบาด COVID-19 ที่ทำให้ผลการสำรวจในปี 2564 ได้ผลลัพธ์ที่สูงมากนัก โดยองค์ประกอบความพร้อมด้านการเงินที่ต้องเร่งปรับตัวให้

ดีขึ้นในอนาคตจะเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมความรู้ด้านการเงิน ดังแสดงใน รูป 18 เพราะเป็นปัจจัยที่เมื่อวิเคราะห์ความสำคัญ (น้ำหนักของค่าความถ่วง) มีค่าถ่วงน้ำหนักสูงกว่าร้อยละ 25 และเป็นองค์ประกอบที่คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรวมของดัชนีความพร้อมด้านการเงินทั้งหมด ในขณะที่การปรับโครงสร้างระบบบำนาญนำหนักของไทยจะต้องมีการปรับให้สอดคล้องกับลักษณะการทำงาน และความต้องการของประชาชนให้มากขึ้นเพื่อเพิ่มผลคะแนนในองค์ประกอบ Employer Enable ให้สูงขึ้น จึงจะเป็นการสร้างความพร้อมด้านการเงินให้กับครัวเรือนไทยอย่างยั่งยืนในระยะยาว

ส่วนองค์ประกอบความพร้อมด้านความมั่นคงทางชีวิตนั้น องค์ประกอบที่ต้องได้รับการสนับสนุนอย่างเร่งด่วนจะเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมความรู้ด้านการรักษาสุขภาพ เพราะคะแนนเฉลี่ยยังอยู่ที่ต่ำกว่า 50 จาก 100 และต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนรวมในดัชนี Q-RRRI ดังแสดงอยู่ใน รูป 19 โดยองค์ประกอบความพร้อมด้านสุขภาพ มีน้ำหนักในการคำนวณดัชนีความพร้อมด้านความพร้อมปรับพร้อมด้าน นอกจากนี้อีกประเด็นที่ต้องส่งเสริมในประเทศไทยคือทัศนคติที่ดีต่อการใช้ชีวิตและรักษาสุขภาพ (health preparedness) ซึ่งความปรารถนาในการใช้ชีวิตนี้ อาจส่งผลให้ลักษณะสุขภาพของคนไทย (state of health) ที่ในปัจจุบันอยู่ในระดับสูงแย่งได้ในอนาคต

รูป 18 การวิเคราะห์หลักคุณลักษณะพร้อมด้านการเงินของไทย

รูป 19 การวิเคราะห์หลักคุณลักษณะพร้อมด้านสุขภาพของไทย

ผศ.ดร.รุ่งชัย ศีลาเจริญ

หัวหน้าภาควิชาการธนาคารและการเงิน

ประวัติการศึกษา

- Doctor of Philosophy (Finance), The Australian National University, Australia
- Master of Finance, Royal Melbourne Institute of Technology, Australia
- Bachelor of Economics, Thammasat University

ผศ.วรงค์ฤทธิ์ อัครเรืองพิทพ

อาจารย์ประจำภาควิชาสถิติ

ประวัติการศึกษา

- Master of Science (With Honors), Applied Statistics, National Institute of Development Administration
- Bachelor of Science (First Class Honors), Applied Statistics, King Mongkut's Institute of Technology North Bangkok

รศ. ดร.อนันต์ พิเสฐฐศลาศัย

ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายการเงินและบัญชี

อาจารย์ประจำภาควิชาการธนาคารและการเงิน

ประวัติการศึกษา

- Doctor of Philosophy (Finance), University of Exeter, United Kingdom
- Master of in Finance, University of Exeter, United Kingdom
- Master of Economics, Chulalongkorn University
- Bachelor of Economics, Thammasat University

ผศ. ดร.รุ่งเกียรติ รัตนแบนชื่น

อาจารย์ประจำภาควิชาการเงินและการธนาคาร

ประวัติการศึกษา

- Doctor of Philosophy (Pension Fund Management), London School of Economics and Political Science, United Kingdom
- Master of Science (Quantitative Finance), Cass Business School, United Kingdom
- Master of Science (Management), London School of Economics and Political Science, United Kingdom
- Bachelor of Engineering (Automotive Engineering), Chulalongkorn University

อ.ดร.รณวิทย์ แซ่ซิว

อาจารย์ประจำภาควิชาการธนาคารและการเงิน

ประวัติการศึกษา

- Doctor of Philosophy (Mathematics), Carnegie Mellon University, United States
- Bachelor of Science (Mathematics), Duke University, United States
- Bachelor of Science (Economics), Duke University, United States

CMDF
Thailand Capital Market
Development Fund